

לישרים תושיה

מועדים – פסח

באספקלריא המאירה מבארות רבותינו

מאמרים נפלאים, מפז מסולאים

ממעיינות קדומים, הדרים חדשים

מחכמינו בכל הדורות, להשפיע האורות

מידי שבת בשבתו ומועד במועדו

נלקט משיעוריו של

הגה"צ ר' יהושע העשיל שארף שליט"א

רב ואב"ד חסידי רוז'ין קרית יואל

לשמוע שיעורים מאת הגה"צ אב"ד שליט"א

בארה"ב על מספר הרגיל של קול הלשון 1.718.521.5231

חורש"י 3.1.1.5.28 - גמרא 3.2.2.13 - הלכה 3.3.6.29

בארץ ישראל 073.321.1792

מען קען הערן די שיעורים אין אמעריקע

אויף א דירעקטע נאמבער דורכן רופן 646-934-6134

אפשר למנות לקבל השיעורים בכל יום דרך קול הלשון

שמעו ותחי נפשכם

'משכו וקחו לכם'

'משכו וקחו לכם צאן, הה"ד בשובה ונחת תושעון' (שמות רבה טו ב)

כלהו אוכלוסין בשעתא דכנסת ישראל
חדאת ומתברכא, כלהו חדאן, ודינא
לא שריא כדין בעלמא, ועל דא כתיב
ישמחו השמים ותגל הארץ.

והנה זה החודש צירוף שם הוי"ה
המכוון אליו הוא השם היוצא
מראשי תיבות של פסוק זה, כמו
שכתבו בספרי המקובלים^א, ועוד זאת
גבר עלינו חסדו בחודש זה, כי כבר
נתנו חכמינו סימנים בענין זה שכאשר
שם הוי"ה הוא כסדרו, הוא ענין
של חסד, וכמו שהמתיק לנו בנועמו
בתפארת שלמה (לשבת הגדול), וז"ל:
'כי הנה כל חודש ניסן הוא כולו חסד
לכן הרמז בשם הוי"ה בחודש הזה
כסדרו ביושר. אך צריכין עוד לעורר
חסד עליון בימי הרצון האלו מחסדים
הראשונים ולזה נקרא שבת הגדול.'

ישמחו השמים ותגל הארץ -
חודש ניסן הוא שמחה וחסד

ישמחו השמים ותגל הארץ בהגיע
חודש ניסן, ראשון הוא לנו
לחדשי השנה, והוא חודש השמחה,
החסד, הישועה והגאולה. בהיות אשר
שם הוי"ה המאיר לנו מרומז בחודש
זה כאשר הוא ביושר - דהיינו יהו"ה,
שהוא צירוף השם היוצא מן הפסוק
ישמחו השמים ותגל הארץ, המכוון
לחודש זה. והשמחה מושפעת לנו
במלוא החופן בחודש זה, כי כבר נודע
להם לישראל ענין השמחה שמרומז
בפסוק זה, שהרי אמרו בזהר (ח"ג
ט). שמפסוק זה נדרש שכאשר כנסת
ישראל מתברכת ושמחה, כל העולם
כולו נמצא בשמחה, וז"ל: 'תאנא,

א כמו"ש בעבודת הקודש, וז"ל: 'אב סתם זה הקב"ה לפי שהוא מיוחד את השם הגדול
בכבודו וזאת היא השמחה האמורה כלפי מעלה ישמח יי' במעשיו והרי השמחה בכל, בסוד
ישמחו השמים ותגל הארץ, וזה סוד ישמח אביך ואמך, אביך זה הקב"ה ואמך זו כנסת ישראל
והם סוד שמים וארץ, ולזה בא השם הגדול חתום בזה הפסוק בראשי תיבות כי בעבודה הראויה,

אלא בחסד שנאמר כי אמרתי עולם חסד יבנה^ד, כי כל עצם ענין הבריאה הוא ענין של חסד, בכדי שיוכל הבורא יתברך לתת שכרו הטוב לעושי רצונו, ולטעם זה ביאר בעטרת ישועה (בראשית א ד) מה שהביא רש"י (בראשית א א) בשם ר' יצחק, וז"ל: 'אמר ר' יצחק לא היה צריך להתחיל אלא מהחודש הזה לכם', וביאר בעטרת ישועה, שכיון שחודש ניסן הוא חודש של חסד ומצד ימין של כוח הנתניה וההשפעה^ה, שהרי בו עלה במחשבתו יתברך לברוא את העולם, אם כן כך היתה צריכה תורה להתחיל, ועיין עוד שם בדבריו.

וכמו שנתבאר לעיל שצירוף שם הוי"ה המרומז בחודש ניסן, הוא השם היוצא מפסוק זה, כאשר הוא כסדרו^ב, ובו מכוונים בתפילת מוסף בברכת מקדש ישראל וראשי חדשים את שם הוי"ה היוצא מפסוק זה. הרי לנו שחודש זה הוא חודש של חסד ושמחה.

ועוד דבר גדול אמרו בו בחודש ניסן, אשר בו גבר חסדו יתברך לברוא את העולם וכמו שאמרו ז"ל (ראש השנה יא.), וז"ל: 'רבי יהושע אומר בניסן נברא העולם'. ולא נברא אלא במידת החסד, וכמו שאמרו ז"ל (אבות דרבי נתן פ"ד), וז"ל: 'העולם מתחלה לא נברא

לב השמים שמח בסוד שמן וקטרת ישמח לב, ואמר שלמה המלך ע"ה ושבחתי אני את השמחה, זו שמחת מלכות שמים'.

ב וכמו ש בחמדת הימים, וז"ל: 'אח"כ יכוין בי"ב צירופי יהו"ה, וי"ב צירופי אהי"ה השולטים בי"ב חדשי השנה'. בניסן שולט יהו"ה אהי"ה ביושר ויאמר אלה מקראי קדש ר"ת יהו"ה אהי"ה. ישמחו השמים ותגל הארץ ירעם הים'.

ג וכמו ש בבני יששכר, וז"ל: 'ידוע מכתבי מרן האריז"ל אשר בכל ראש חדש צריכין לכוין במוסף בסיום הברכה האמצעית צירוף הוי"ה השולטת באותו החדש, ובוה פירשנו מה שאמרו רז"ל מפני מה ישראל מתפללין ואינם נענים מפני שאינם יודעים להתפלל בשם שנאמר אשגבהו כי ידע שמי יקראני ואענהו עכ"ל, והנה לכאורה אינו מובן, ועל פי הנ"ל יונח, היינו שאינם יודעים לכוין צירוף השם השולט באותו החודש'.

ד וכמו שכתב במגלה עמוקות, וז"ל: 'ידוע כי בר"ת של "ישמחו" השמים "ותגל" הארץ נמצא שם של הויה, י"ה בשמים ו"ה בארץ, וכבר אמרנו ש"ה פעמים י"ה, עולה מז"ל מאזני"ם שהוא תשרי, ו"ה פעמים ו"ה עולה מז"ל ט"לה שהוא ניסן. על זה אמר אשר מי אל בשמים ובארץ, תשרי שהוא י"ה בשמים, ניסן שהוא ו"ה בארץ, אשר יעשה כמעשך על יומי ניסן, שאז נברא העולם במעשה שהיה בחסד, כמו שאמר אמרתי עולם חסד יבנה וזה היה בהבראם'.

ה וכמו שכתב בבני יששכר, וז"ל: 'ואכלתם אותו בחפזון פסח הוא לד' לרמוז שהיה הקדוש ברוך הוא מדלג על ההרים מקפץ וכו' לגאול את השכינה ובניה על כן אוכלין אותו בחפזון, ושם הקרבן הוא פסח דילוג כביכול העיקר ברגל ימין'.

מידת החסד, הוא הזמן בו בחר בנו ה' לעם להוציאנו מארץ מצרים ולקרבנו אליו לתורתו ולעבודתו.

מידת השמחה בעשיית המצוות

אמנם שמחה זו אינה רק מפני הגאולות והישועות בעבר ובעתיד, אלא תכונה נדרשת היא לעשיית המצוות, באופן כללי שהרי כבר אמר החכם מכל האדם (קהלת ח טו) 'ושבחתי אני את השמחה אשר אין טוב לאדם תחת השמש כי אם לאכול ולשתות ולשמוח והוא ילונו בעמלו ימי חייו אשר נתן לו האלהים תחת השמש'. ודרשוהו חז"ל (שבת ל:) בענין השמחה של מצוה, ובענין השראת השכינה, וז"ל: 'ללמדך שאין שכינה שורה לא מתוך עצבות ולא מתוך עצלות ולא מתוך שחוק ולא מתוך קלות ראש ולא מתוך שיחה ולא מתוך

זאת ועוד חודש זה הוא חודש הניסים והגאולות, אשר מראשית כזאת הודעת ומלפנים אותה גילית זה החודש לכל הגאולות והישועות העתידות, וכמו שכתב בבני יששכר (מאמרי חודש ניסן מאמר א), וז"ל: 'ניסן שמו נודע בשערים, והוא בכתובים במגילת אסתר, ופירושו נודע נקרא ניסן חודש של ניסים נגלים מוגבהים למעלה מן הטבע והשכל, חודש אשר הוא מוכן לניסים מששת ימי בראשית ליל שמורים הוא לה' להוציאם מארץ וכו' הוא הלילה הזה לי"י שמורים לכל בני ישראל לגאלנו בגאולה העתידה במהרה בימינו'.

ועל כן וודאי ישמחו השמים ותגל הארץ בליבות בני האדם עת הגיע חודש זה ובו הקב"ה מדלג על ההרים מקפץ על הגבעות לגאלנו בכל מיני גאולות ולהשפיע השפעות מצד

ו וז"ל: 'אשר מילוי שם הוי"ה נגד ניסן עולה חס"ד, עיין שם דבריו המתוקים. ועל פי דבריו הקדושים רמזנו זאת בפסוק ישמחו השמים ותגל הארץ שממנו יוצא צירוף הוי"ה של חודש ניסן כידוע, וע"כ נרמז שם תג"ל אר"ץ העולה מספר י"ג מילואי הוי"ה. ונחלקים בדרך זה, תג"ל-אר"ץ, אשר תג"ל, עולה ד"ן כס"א רחמי"ם, שיהי מ"ט"ה כלפי חס"ד. והנה איתא בתיקוני זוהר, בראשית רומז על ראש השנה, עיי"ש. וזה ברא אלקי"ם, בחינת דין, כי ר"ה הוא יומא דדינא. את השמי"ם ואת האר"ץ, היינו, שמי"ם אר"ץ עולה תרוע"ה, כי הוא יום תרועה, הרי כי רמזו בתחלת התורה על יום ר"ה. וזה שפירש רש"י ז"ל, אמר רבי יצחק, לא הי' צריך להתחיל התורה אלא מהחודש הזה לכם, שהוא ניסן בחינת ימין והוא עיקר, ולמה התחיל בבראשית הרומז לראש השנה, וצריכין לקשרו בניסן, מוטב יותר להתחיל תיכף בניסן. ומתוך, משום כח מעשיו הגיד לעמו, היינו, כ"ח מעשיו עולה חות"ם, הגי"ד עולה טוב"ה, היינו, שצריך שיהי' החותם לטובה. ולזאת צריך מקודם להחריד לב העם בתקיעת שופר ברה"ה, כדי שישובו בתשובה, כמו שרמזנו במקום אחר, אשר בשוב"ו מרכ"ו עולה שופ"ר, ועיי' התשובה יהי' החותם לטובה וחיים. וע"כ שפיר התחיל התורה בבראשית הרומז על ר"ה כנ"ל.

השמחה על המצוה נקראת עבודה, וכן כתיב תחת אשר לא עבדת את ה' אלהיך בשמחה, והוא שכתוב עבדו את ה' בשמחה, באר כי השמחה שלמות העבודה. ועל כן היה ענין השיר במקדש ובמשכן בשיר הפה והכלי שהוא מביא נפש האדם לדרך השמחה^ז.

חג המצות הזה - זמן הילולנו בשמחה

וביחוד נתייחד חג הילולים זה - הוא חג הפסח, בו עיקר מצוותינו הם להודות להלל לשבח ולפאר למי שעשה לנו את כל הניסים האלו, וכבר אמר הנביא (ישעיהו ל כט) 'השיר יהיה לכם כליל יתקדש חג', ופירש רש"י שם עניינו, וז"ל: 'השיר יהיה לכם - כליל הפסח תבא לכם שמחה זו. כליל התקדש חג - כמו שאמרת שיר של הפסחים במצרים'. הרי ששירת הפסח באה בשמחה ובטוב לבב מרב כל.

דברים בטלים, אלא מתוך דבר שמחה של מצוה^ז.

ולא זו בלבד, אלא שעניינו בחג החירות הזה, הוא לצאת מגלות מצרים הפרטית, ולעשות רגלינו לעבר הר סיני לקבל התורה ומצוותיה, ובאופן שיהיה להם קיום, וזהו גם רק על ידי השמחה וכמו שאמרו ז"ל (שבת קל), וז"ל: 'תניא, רבן שמעון בן גמליאל אומר: כל מצוה שקיבלו עליהם בשמחה כגון מילה, דכתיב שש אנכי על אמרתך כמוצא שלל רב - עדיין עושין אותה בשמחה, וכל מצוה שקבלו עליהם בקטטה, כגון עריות - דכתיב וישמע משה את העם בכה למשפחותיו על עסקי משפחותיו - עדיין עושין אותה בקטטה'.

והשמחה במצוה, היא מצוה בעצמה, וכמו שכתב רבינו בחיי (במדבר ד כב), וז"ל: 'וידוע כי השמחה במעשה המצות מצוה בפני עצמה, וכשם שהמצוה עבודה לשי"ת כך

ז ועיין מה שכתב בזה בתולדות יצחק, וז"ל: 'ויש לנו הקדמה בכל מי שעושה מצוה צריך שיהיה בשמחה, שבוה נדע שיש לו בקנין אותה המצוה כמו שנתבאר במקומו, וכתיב תחת אשר לא עבדת את יי' בשמחה, שהעונש הוא בעבור שעבדו בלא שמחה'. ע"כ. וודאי נכונים הדברים במצוות חודש זה אשר הוא חודש הנסים, והנס הלא קשור הוא בשמחה, כמו שכתב המהר"ל, וז"ל: 'זה שאמר יען אשר לא האמנתם בי להקדישני לעיני בני ישראל, כי אם עשו את הדבר באמונה, והיה להם שמחה במצוה זאת, שעם כל אמונה שמחה, לפי שהוא בטחון בטובו יתברך, היה זה קדושה לעיני ישראל שיש להאמין ולהיות בוטח בו כאשר היה עושה נס'. ע"כ. ועיין בחומת אנך שכתב בענין זה שמצוות השמחה היא יקרת הערך, וז"ל: 'ישישו וישמחו בך כל מבקשין וכו'. אפשר דהכונה ישישו וישמחו על אשר ישישו כי השמחה בעשיית מצוה ובעבודת ה' היא מצוה יקרת הערך'.

ובראש כל מועדות נשאת פסח – לשמחה ולששון, כמו שכתב ר' צדוק הכהן מלובלין (רסיסי לילה אות נד), וז"ל: 'וגאולת מצרים הוא הראשונה נאמר בה החודש הזה לכם ראש חודשים וגו' ניתן אז להם מצות קידוש החודש שאז היה ראשית התגלות החידוש דכנסת ישראל אחר ההעלם והוא החידוש הראשון שנתגלה בעולם שעל זה נקבע חג הפסח. כי כח המועדות הוא הרגשת השמחה שמצד חידוש אור השם יתברך המתגלה ושופע בנפשות בני ישראל. וגילוי הראשון הוא זמן חירותינו היינו השגת אור זה שאדם הישראלי הוא בן חורין שאינו משועבד לשום כח ולשום דבר לומר שאין יכול לינצל מזה כאשר חושבים המשוקעים בתאוות וכדומה'.

ומצד חובת השיר וסיפור נפלאותיו ברנה לעוברי עמק הבכא, נצטוינו בכל מצוות החג, המה מצוות מצה ומרור 'למען נזכור את יום צאתנו מארץ מצרים', ולמען נספר לבננו ולבן בננו כי בעבור זה עשה לנו ה' בצאתנו ממצרים, ומצד זה נצטוינו לאכול המרור שנזכור מה שנאמר וימררו המצרים את חייהם, ונצעק את ה' וישמע ה' את קולנו, ויוציאנו ה' משם. וכל המקראי קודש בענין אכילת המצה והפסח, מדברים המה בענין הזכרון לנס שפסח ודילג הקב"ה על בתי בני ישראל והוציאם מארץ מצרים^ט. וראוי שיקוימו מצוות אלו בשמחה, ואפשר להמליץ בלשונו של רש"י במה שכתב (תגיגה ת), וז"ל: 'ושאר כל ימות הפסח - שאינן אלא לשמחה'.

ח וכמו שעצם יציאתנו מארץ מצרים היתה בשמחה, כמו שאמרו ז"ל, וז"ל: 'ויקרא למשה ולאהרן לילה ויאמר קומו צאו מתוך עמי. אמרו לו וכי גנבים אנו שנצא בלילה אלא המתן לנו עד שיביא לנו הקדוש ברוך הוא ז' ענני כבוד ונצא בהם בשמחה ובראש גלוי שנאמר ממחרת הפסח יצאו בני ישראל ביד רמה'.

ט אמנם בבעל הטורים הביא מחז"ל שלא נאמר בפסח כלל ענין השמחה, וטעם הדבר לפי שהוא יום דין על התבואות והתבואות עדיין בשדות, וז"ל: 'ושמחת. לא נאמר שמחה בפסח, שהתבואה עדיין בשדה. ובעצרת שהתבואה כבר נקצרת ועדיין היין בגפנים, נאמר שמחה אחת. ובסוכות שהכל בבית, נאמרו בו ב' שמחות'. ע"כ. אך עיין במלבי"ם שביארו באופן אחר, וז"ל: 'וזכרת כי עבד היית במצרים, זכירת העבדות עקרו על פסח, ובא ללמד ששמחה נהג בפסח כי שמחה לא כתיב רק בשבועות וסוכות ובכ"ז א"ל שר"ל שניהג בשבועות גם דיני פסח וחג שכנוי הרומז האלה מרמז תמיד על ענין הסמוך כמ"ש בהתורה צו וע"כ לענין עצרת אינו מרמז רק על שלמי שמחה דכתיב ביה'. ע"כ. ועיין עוד בצרור המור שביארו גם הוא על פי דרכו, וז"ל: 'לפי שהתורה יש בה שמחה דכתיב פקודי ה' ישרים משמחי לב וכתיב שש אנכי על אמרתך. אבל בפסח לא נאמר בו שמחה לפי שעדיין לא ניתנה התורה. ועוד שעדיין לא היה להם שמחה שלימה עד יום השביעי שטבעו המצריים בים. ולכן לא נאמר שמחה במועד

הלילא בשמחה פקע אנרא

ואף אם ח"ו נפל האדם בדומה ובמשא עוונותיו, כל זמן שהנשמה בקרבו יכול הוא לקום ולעבור ממוות לחיים, כמו שהביא בישמח ישראל (פרשת ויצא), וז"ל: 'וכמו שכתב הרב הקדוש מוהר"י מרוזין זצללה"ה על הכתוב (תהלים קט"ו, י"ז) לא המתים יהללו יה ולא כל יורדי דומה, היינו אף היורד ונופל ח"ו בל ישתוק וידום, רק יהלל וישבח לד', ויאמין ברחמנות הבור"ה שהוא רחום וחנון שיחדש ימי נעוריו באמיץ כח ורב אונים ובבריאות'. ע"כ. ולטעם זה של 'לא המתים יהללו' - פסלו חז"ל לולב היבש (ילקוט שמעוני תהלים רמו תתעג) י, על כן מי שיבשה נפשו משמחת הנפש והנשמה, יאזין

ולכך תקנו חז"ל גם את אמירת ההלל, הן ההלל המצרי והן ההלל הגדול כיון שהם שירת השבח, למי שהוציאנו מעבדות לחירות מאפילה לאור גדול ומשעבוד לגאולה. ואינה יכולה שתאמר אלא בשמחה. שהרי כבר אמר דוד המלך ע"ה (שם קטו יז) 'לא המתים יהללו יה', ופירש בהפלאה (הקדמה לכתובות) שאף שצריך האדם לשבר רוחו מחמת עוונותיו, אך שלא יהיה בעצבות שכן נמשל הוא עם יורדי דומה ועם המתים, ולא יוכל אז לקיים מצוותיו ברנה, שכן לא המתים יהללו יה ולא כל יורדי דומה'.

של פסח'. ע"כ. אם כן אנו שעמדו כבר רגלי אבותינו על הר סיני וקיבלנו התורה והמצוה בקולות וברקים ולפידים נוראים וודאי שמחוייבים אנו בשמחה בכפליים, הן על מה שעשה ה' עם אבותינו, והן על מה שאנו זוכים בכל שנה ושנה לצאת ממצרים כמו"ש ז"ל בהגדה בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא עצמו יצא ממצרים, ולדרכנו נמשך ונאמר וכאילו הוא קיבל את התורה שהרי זו היתה מטרת יציאת מצרים, הרי שהמחה מחוייבת שבעתיים.

י וז"ל: 'נראה פירושו כי באמת לב נשבר הוא מעלה גדולה כמ"ש לב נשבר ונדכה וגו' אבל צריך לזהר מאוד מעצבות וה' הטוב הוא הרופא ומחפש לעצבותם שלא יתעצבו למען יוכלו להיות מדור לשכינה שדרכו להשתמש בכלים שבורים כמ"ש חז"ל, וכתבנו שם בפנים שזה שאמר הכתוב, במתגאה, יקם סערה לדממה ויחשו גליהם, וישמחו כי ישתקו וגו'. שמה שאמר ודומו סלה לזכור יום המיתה אינו אלא לשבר רוח סערה שמרומם גליו אבל אח"כ אם ישתקה ישוב לשמחתו. וז"ש דוד ע"ה לא המתים יהללו יה ולא כל יורדי דומה'.

יא בירושלמי יליף מקרא דלא המתים יהללו יה שלולב יבש פסול. ובספר המנהגים דיני לולב וסוכה כתב, 'לולב בגימטריא חיים פירוש חי ולא יבש. ועוד החומש מתחיל בב' ומסיים בל'. ונביאים מתחילין בו' ומסיימין בל'. זהו אותיות לולב שהוא שקול נגד תורה ונביאים, ע"כ. הרי שכל התורה צריך להיות בחיות ובשמחה ולא בעצבות ועצלות. והנה גם מענין לולב היבש יש ללמוד שכל זמן שיכול להיות חוזר וניעור הרי אין הוא בכלל המתים, וכמו שכתב בשו"ת התעוררות תשובה שהסתפק איך נדון שיעור יבישות, אם נפרך כציפורן כשיטת התוס' בסוכה, לגבי לולב והדס שיבשו, או שיעור היבישות כשיטת הראב"ד הובא בטור כשהלבינו פניהם,

ודכדוכה עד כדי הורדת דמעה כנחל, על מצב נפשם השרוי בתוך שיעבוד מצרים, ואינם יכולים לעבוד את ה' כראוי, על זה אמר 'ולא כל יורדי דומה' – היינו דמעה, ובאופן כזה אי אפשר לו לאדם לעבוד את ה', וכמו שכתב בזה במאור ושמש (פרשת נח), וז"ל: 'דהנה עיקר עבדות ה' שיהיה תמיד בשמחה, כי מדת העצבות מזיק מאד לעבודת הבורא. ועיין בספר הישר לרבינו תם, גנות מדה זו של העצבות. ומטבע האדם הרוצה לעבוד ה' באמת, שיש לו מעט עצבות, מחמת שמעשיו אינם ישרים בעיניו, שדומה לו תמיד שמעט בעבדות ה', על כן צריך להתחזק עצמו נגד מדה זו, להיות תמיד בשמחה'.

לעצתו אמונה של משה רבינו ע"ה לבני ישראל בענין יציאת מצרים, וכמו שמבאר בשם משמואל (תרע"ה פרשת בא ד"ה משכו), שימשכו ידהם מעבודה זרה המביאה לעצבון הלב, ויתרחקו בתכלית הריחוק מהדברים המובילים לעצבות, ואז ימשך מכך שתוכלו לעשות הפסח – היינו 'פה סח' בהלל והודאה לה' שהרי הפסח טעון הלל, ותזכו לחיות והרגש הנשמה בבחינת כל עצמותי תאמרנה ב'.

ואפשר להמליץ שזה מה שהוסיף דוד המלך - נעים זמירות ישראל – לומר: 'ולא כל יורדי דומה' (גם הם לא יכולים להלל את ה'), שהרי העצבות מביאה לשפלות הנפש

ופסק בשו"ע כהראב"ד, כי יש לחלק בין הדס למרוור, די"ל דסברת הראב"ד הוא דכל עוד שלא נתלבנו העלין אם שורין אותן במים הדרין ללחותן ומראיתן הירוקה, א"כ עכ"ח יש חיות וממש ממילא יש בהן טעם מר ככתחלה ויוצא בהן. או יש לחלק שהטעם שפסול יכש בהדס מפני שהוא כמת כדאיתא בירושלמי סוכה ודריש ליה מקרא לא המתים יהללו יה, וכדכתב הראב"ד, וכיון שיש בו עוד חיות שיכול לשוב לקדמותו אינו כמת, וא"כ כל זמן שלא נתלבן אינו כמת'.

יב וז"ל: 'ויש לומר דהיינו טעמא דטעון הלל בעשייתו ואכילתו, שכל צורתו ומהותו של הקרבן הוא הלל והודאה להשי"ת אשר פסח על בתי בני ישראל במצרים ואת בתינו הציל, וזה פה סח נסים ונפלאות שעשה עמנו. והנה בירושלמי לולב היבש פסול על שם לא המתים יהללו וגו'. וע"כ ישראל שהיו אז אטומי לב בלי רגש חיות איך אפשר להם לגשת לעשות פסח ואית בהו משום לא המתים יהללו, לזה היתה עצת משה ואמר להם משכו ידיכם מע"ז, והיינו דהנה במדרש תנינן בכל מתרפאין חוץ מע"ז וג"ע ושפ"ד, ונתן טעם לזה מפני שע"ז הוא חרם, וג"ע נמי כתיב כי רבים חללים הפילה, וכתיב רגליה יורדות מות, ושפ"ד כתיב שופך דם האדם באדם דמו ישפך, היאך יכולין אלו ליתן חיים לחולה. ולפי"ז יש לומר דהבורח מכל אלו בא לעומתו לחיות דקדושה וביותר מע"ז שהוא חרם שמכניס מארה בכל רמ"ח אבריו גימט' חרם בא לעומתו למקור החיים בכל רמ"ח אבריו, ואז אפשר לקיים כל עצמותי תאמרנה וגו', זו היתה עצת משה משכו ידיכם מע"ז היינו להיות בתכלית הריחוק מע"ז, ואז תבוא בהם חיות לגשת ברגש הנפש ובשמחה לעשות הפסח ולהודות ולהלל'.

שהתשובה שהאדם עונה בליל הסדר הוא הוא הנותן לייעף כוח ורוב אונים להרים קולו בהלל והודאה, וז"ל: 'זוה ענין סיפור יציאת מצרים דרך שאלה ותשובה דוקא, כי ישאלך בנך וגו', ואפילו חכם שואל לעצמו. שהשאלה הוא העוני ואחר כך ענני במרחב יה הוא הענייה דברים הרבה הנולד מתוך העוני. ובזמן הפסח שבית המקדש קיים היה נולד חיות יתר בנפש על ידי אכילת קרבן פסח עד דפקע איגרא מתוך הרמת קול בכל כוחו וחיותו'.

והרי קודשא בריך הוא מתאוה לקולם של ישראל בעת קוראם את ההלל במלוא נועם גרונם, וכמו שדרשו ז"ל (שיר השירים רבה ב ז), על דברי הדוד – הוא קודשא בריך הוא, לרעייתו – היא כנסת ישראל השמיעני את קולך, וז"ל המדרש: 'ר' אליהו פתר קרייה בעולי רגלים, הראיני את מראיך אלו עולי רגלים שנאמר שלש פעמים בשנה יראה וגו', השמיעני את קולך, זה קריאת ההלל בנועם בשעה שישאל קורין את ההלל קולן עולה למרום, מתלא אמר פסחא בבייאת והלילא מתברא אברייאה'.

ובפרט ובעיקר הלילה הזה מכל הלילות, שעבודתו הוא בהלל והודאה להשי"ת, וכל המרבה להלל ולהודות לברך לעלה ולקלס, וודאי שלא יוכל לעשות את סידור הלילה כראוי וכנכון מתוך עצבות, אלא מתוך שמחה וטוב לבב, וכמו שכתב במאור ושמש (פרשת שמות) שהנחת רוח שיש להקב"ה מתפילתם ושירתם של ישראל, הוא רק כאשר הוא נעשה בשמחה, ואילו כאשר הוא נעשה בעצבות הרי הוא פוגם מאוד ח"ו י'.

מתניכם חגורים - ואמרתם זבח פסח

לכן יאזור איש מתניו שיהיו חגורים בעזוז ותושיה להודות לה' בשמחה וברוחב הלב על כי הקריאה מעוררת הזמן והגיענו הלילה הזה לאכול בו מצה ומרור ולצאת מהמצר הפרטי שיש לכל אחד ואחד, עד כדי שכאשר יגיע ההלל, יהיה זה כמו שאמרו ז"ל (פסחים פה:): 'כזיתא פסחא והלילא פקע איגרא'. וביאר ר' צדוק הכהן מלובלין (פרי צדיק קונטרס עת האוכל), שענין הלילא פקע איגרא, היינו

יג וז"ל: 'ויראה לומר כי הנה ידוע שהשי"ת ברא כל הברואים לכבודו להללו ולשבחו, ובפרטות לישראל עם קדושו שהם משבחים ומהללים לשמו הגדול בכל עת. אמנם עיקר עבודת ה' הן בתורה הן בתפלה צריך שתהיה מתוך שמחה, כמאמר הכתוב תחת אשר לא עבדת וגו' בשמחה ובטוב לבב מרב כל. וזהו עיקר נחת רוח לפניו יתברך כשישראל משמיעין קולם בתורה או בתפלה מתוך שמחה וחדוה, ועבודת ה' הנעשה מתוך עצבות, הוא פוגם מאוד בעולמות העליונים. ולכן הזהירו חז"ל שלא יתפלל אדם לא מתוך עצבות ולא מתוך עצלות'.

שנאמר 'ותחי רוח יעקב אביהם'י'. ועוד זאת שעל ידי השמחה מעוררים השמחה למעלה, ואז נשפע גם למטה השפעותי'. והשמחה היא זו שממתקת את הדינים לטובי'.

וכבר אמרו בזהר (ח"ג ח:): שבזכות השמחה יצאו ישראל מן הגלות, וז"ל: 'ואית דמתני הכי, שמחה דא כנסת ישראל, ושמחה הא אוקמוה, דכתיב כי בשמחה תצאו וגו', וזמינין ישראל לנפקא מן גלותא בהאי שמחה, ומאן איהי, כנסת ישראל, ועל דא עבדו את יהו"ה בשמחה, כמה דכתיב בזאת יבא אהרן אל הקדש, וכלא חד'. ע"כ. ואומרים בשם צדיקים בהמשך ביאור פסוק זה 'כי בשמחה תצאו' – מכל הצרות וחבלין דמעיקין. ואפשר עוד להמליץ בדרך זו מה שאומרים בתפלה 'בשמחה רבה ואמרו כולם', שהרי אותיות מ"ם ונו"ן מתחלפות

הרי לנו שבכדי שנזכה להגיע לכימי צאתנו מארץ מצרים, ושיראנו הבורא מנפלאותיו, עלינו למלאות את ליבנו בשמחה עצומה, ולהכין נפשותינו לקריאת ההלל בשירה ובזמרה, ברנן ובדיצה, וינתן בליבנו לב חדש לשורר לפניו שירה חדשה בנפש חדשה – הללוי-ה.

כי בשמחה תצאו

עוד זאת בפינו בענין כוח השמחה, מלבד מה שיש בידה לעזור אל הנפש להיותה מתקרבת אל בוראה, הרי יש בכוחה לעשות רבות ונפלאות, וכמו שכתב בתולדות יעקב יוסף (צפנת פענח פרשת שמות), שהשמחה שהיתה ליעקב אבינו בשמוע את הבשורה על יוסף, ששמחה זו נתנה לו כוח בפועל לישא רגליו ולרדת מצרימה, וזהו מה

יד וז"ל: 'וישא יעקב רגליו, ופירשו חז"ל משנתבשר בשמירה נשא לבו את רגליו וכו', ר"ל מה שהי' תחלה הרוח שוכן בלב, ואח"כ ירד עד רגליו, עכשיו על ידי שמחה של הבשורה חזר הרוח מן רגליו אל הלב, וזהו נשא לבו את רגליו, והבן. והוא על דרך ותחי רוח יעקב, שחזר הרוח למקומו, והבן'.

טו כמו"ש בנועם אלימלך, וז"ל: 'נראה לפרש דהנה על ידי התעוררת דלתתא הוא אתערותא דלעילא והיינו כשהצדיק רוצה לעורר רחמים ושפע לעולם צריך לעורר מתחילה חדוה ושמחה להבורא ברוך הוא ועל ידי זה משפיע השם יתברך טובות לעולם וזה נעשה על ידי שהצדיק מכיר ורואה בנסים ונפלאות שעושה עמנו יוצרנו בוראנו אז בא לו שמחה מזה וכיין שיש שמחה להצדיק על ידי זה הוא מעורר שמחה למעלה'.

טז כמו"ש בברית כהונת עולם, וז"ל: 'ונתבאר אצלינו בנוסח תפלת יום השבת ישמחו במלכותך וכו' שכן במלכותך גימטריא תקי"ח סוד ק"ץ וחש"ך שהוא הקבלת בחינת מלכות מפת השמאל ונמתקת על ידי שני פעמים טו"ב בסוד לישרי לב שמחה, והנה השמחה הוא פועלת בחינת טו"ב למתקם על ידי שומרי שבת וקוראי עונג'.

על ידי זה יבוא האדם לידי שמחה, וכשיהיה האדם בשמחה אז ישמחו השמים – היינו שמחה בפמליא של מעלה ואצל הקב"ה וחידוש כוחות החודש הראשון הוא חודש החסד והבריאה, ועל ידי זה תגל גם הארץ שעלתה במחשבה להברא בחודש זה, ואם האדם הנמצא ממוצע בין שמים לארץ לא יהיה בעצבות, לא תפסק השמחה כלל ויושפע בכל מיני השפעות טובות ישועות נחמות חסדים וגאולות.

לכן האדם הממוצע העומד בין שמים והארץ צריך מלא להיות שמחה שחלילה לא יהא מפריד בעצבות, ובמרה שחורה בין השמים והארץ, וכשהאדם בשמחה אז אכן מקויים 'ישמחו השמים ותגל הארץ'.

בארמית, ותיבת כולן, הוא מלשון 'כליון', היינו שכלה הדבר ונעלם. ועל ידי שנמצאים בני ישראל בשמחה רבה ואמרו – הלל ושירה בשמחת הלב, כולם – כלים ונעלמים כל הני מועקות הלב הגוף והנפש וחבילות הצרות המשתרגות סביבנו, ונסו יגון ואנחה, ותשוב הנפש למנוחה, והלב לשמחה.

והדרך בה ישכון אור השמחה בליבנו היא על ידי השרשת האמונה בהשי"ת, שהוא מנהיג לבירה"י, וע"י האמונה והתבוננות בשם המאיר בחודש זה ההולך כסדרו – המרמז שהבורא ב"ה הוא מסדר את כל הנעשה, והכל מאתו יתברך השם בחסד ורחמים. ובכוח הבריאה החסד והנתינה כפי שאמרנו בראשית דברינו,

יז הרה"ק מברדיטשוב זצ"ל מפרש מאה"כ 'נפתלי אילה שלוחה הנותן אמרי שפר', שע"י אמונה איתנה בבוב"ה תבוא לאיש המאמין שירה והודיה לשי"ת, וז"ל: 'נפתלי אילה שלוחה הנותן אמרי שפר הכלל הוא, כששופע על האדם אמונת הבורא מתחיל לשורר ולהודות לה', וידוע ד'רגלים' נקרא אמונה כנזכר בכתבי האר"י ז"ל. זהו שאמר 'נפתלי אילה שלוחה', פירוש שיש לו רגלים חזקים, שעל ידי זה הוא קל ללכת, דהיינו מרמז שיש לו אמונה חזקה בה' שנקרא רגלים כו', ועל ידי זה 'הנותן אמרי שפר', מחמת האמונה משורר ומהלל באמרי שפר כנ"ל. וזהו דרמז תרגום יונתן בן עוזיאל בפסוק זה דמשבט נפתלי הם משוררים יפים, עיין שם, דלפי הנ"ל הרמז שעל ידי ששבטו יש להם אמונה חזקה בה', הם משוררים יפים תמיד לה'.

'בניסן נגאלו ובניסן עתידין להגאל'

'בכל ניסן חוזר לפתח הגאולה, ונוקב והולך עד גאולה אחרונה,
שאז יהיה גמר הגאולה' (אור המאיר לפסח).

והחנווני מקיף

ודורשין בכפילא, וכמובא קושיא זו
בפוסקים ע"ש. עפ"י מאמר רבינו
הקדוש מווארקי זצלה"ה זי"ע, פי'
הפיוט דמוסף החודש אשר ישועות
בו מקיפות, מלשון החנווני מקיף,
שהקב"ה ברוב רחמיו וחסדיו שואל
ומלוה בחודש הזה הישועות על סמך
הזכות שיזכו אח"כ, ומראשית כזאת
הודיע אז במצרים בהוציאך את העם
ממצרים תעבדון את האלקים על
ההר הזה, וכדרשת חז"ל באיזה זכות,
בזכות קבלת התורה שיקבלו אח"כ,
ודבר זכות הזה מתעורר בכל שנה
בחודש ניסן, שהקב"ה פועל ישועות
על סמך הזכות שנהיה אח"כ זכאים י"ת.

בעמדנו באביב לתקופות, ערב החג
הגדול אשר הישועות בו
מקיפות, וברצותינו לחדש אורנו
כבראשונה, כאשר שמענו כן עוד
יחיש נא, להחיינו ולהושיענו, צריכים
אנו לדעת כיצד אכן נוכל לזכות
לכל אותם ישועות ונפלאות המוכנים
ומזומנים עבורנו בחודש יקר ערך זה.
וביאור נפלא מצאנו בענין חודש זה
בישמח ישראל (פרשת החודש) שהמשיל
הענין להקפת החנווני, וז"ל: 'שואלין
ודורשין בהלכות הפסח שלושים יום
קודם הפסח. להבין מה זה שואלין

יח וכך גם איתא באמרי אמת בשם אביו השפ"א, וז"ל: 'כתיב כימי צאתך מארץ מצרים אראנו
נפלאות, במצרים היה גם כן כך שהגם שקודם כתיב ולא שמעו אל משה התקיים בהם אחר
כך החרשים שמעו, במצרים נפתח פתח שיוכל להיות החרשים שמעו, איתא בפייט החודש אשר
ישועות בו מקיפות ואמרו בשם אאזז"ל שזה מלשון והחנווני מקיף, הגם שאין אנו כדאים אולם
כשאנו מקבלים על עצמינו שכשניגאל נקבל עלינו עול מלכות שמים שלימה אז ישועות בו
מקיפות, זהו שכתוב שוש אשיש בה' תגל נפשי באלקי כי הלבישני בגדי ישע, ואיתא שעל גלות

ישראל לזכות בדין וגאלם בעצמו, כמו שהביא באלשי"ך (שמות פ"ג) מהמדרש ומהזהרי.

הקפת הישועות לאבותינו במצרים

אם כן יש להבין טובא מה היתה זכותם הגדולה בעבורה יצאו ממצרים ובעבורה נבקע להם הים, הרי תורה לא היתה בידם, ואף מצוות לא, וטענת שרו של מצרים עומדת ומרחפת על ראשם, מה גם שהם עצמם היו שקועים במ"ט שערי טומאה וכמעט שלא נשקעו בשער הנ', ואילו לא היה הקב"ה גואל אותם מיד לא היתה להם תקומהיא. ועתה אם נדע אנו עם אלו ערבונות

ואם כן צריכים אנו לדעת היטב טרם נעשה דרכנו ליריד הקפת הישועות, כיצד זה נזכה אכן להקיף ישועות וגאולות ברוח בגוף ובנפש שיקיפו אותנו מארבע רוחות. ומהם אותם המשכונות והערבונות בעבורם יקיפו לנו כל אותם החסדים. ואכן הורה לנו הדרך בשם משמואל, אותה סללו לנו אבותינו במצרים. שהרי גם הם לא היה בידם לא תורה ולא מצוות וכמו שאמרו ז"ל (ילקוט שמעוני פרשת בא רמז קצה) על מה שנאמר (יהזקאל טז ז) 'ואת ערום ועריה' ודרשוהו שהיו ערום ועריה מתורה ומצוות ולא היתה להם זכות להגאלי"ט. ואף על פי כן גאלם ה', וכן היה על הים שקטרג שרו של מצרים ואמר הללו עובדי ע"ז והללו עובדי ע"ז, ולא יכלו

מצרים נאמר ואת ערום ועריה ואף על פי שהיו ערומים נתלבשו בלבושים ובזוה"ק גם כן איתא בלשון הזה ואמא אוזיפת לברתא מאנהא':

יט וז"ל: 'היה ר' מתיא בן חרש אומר הרי הוא אומר ואעבור עליך ואראך וגו' הגיע שבועה שנשבע הקדוש ברוך הוא לאברהם אבינו שהוא גואל את בניו ולא היו בידם מצות שיתעסקו בהן כדי שיגאלו שנאמר שדים נכוננו ושערך צמח ואת ערום ועריה, עריה מן המצות ונתן להן הקדוש ברוך הוא שתי מצות מצות פסח ומצות מילה שיתעסקו בהן כדי שיגאלו וכו' ואומר גם את בדם בריתך שלחתי אסיריך'.

כ וז"ל: 'ונבא אל הענין, והוא, כי הנה טרם עת צאת ישראל ממצרים, לא התאמץ עוזא שרו של מצרים להחזיק בישראל, עד שיצאו והיו בים סוף. כמאמרם ז"ל, נוסעים לא נאמר אלא נוסע, מלמד ששרו של מצרים היה בא אז נגד ישראל. וכן אמרו רבותינו ז"ל, שצווח לפניו יתברך, משוא פנים יש בדבר, הללו עובדי עבודה זרה והללו וכו' הללו מגדלי בלורית והללו וכו', ושמהארבע מאות שנה עדיין נשארים ק"ץ שנה, ושיעמוד מיכאל בדין במקומם, והוא במקום המצריים בפני בית דין של מעלה. וראה הוא יתברך, כי אם אין הוא יתברך לישראל מי להם. ונכנס בעובי הקורה על ידי עצמו וגאלם'.

כא וכמו"ש באור החיים, וז"ל: 'על דרך אומרם ז"ל ואלו לא הוציא הקדוש ברוך הוא את

ישראל בזכות ההבטחה שנשבע ה' לאברהם ליצחק וליעקב, אך כעת בעת עמדם בדין ומידת הדין מקטרגת עליהם ואומרת הללו עובדי ע"ז והללו עובדי ע"ז, אין כוח במידת הרחמים להצילם, ולא זו בלבד אלא אף התפלה לא תסייעתם, ולכך אמר 'מה תצעק אלי', כי אף התפלה לא תוכל להושיעם, אלא רק כוח האמונה והבטחון בדבר הנס שאעשה להם, והמעשה הטוב בפועל שיעשו בזה שיסמכו בכוח הבטחון ויכנסו לים, כוח זה יתן ביד מידת הרחמים כוח ותגבורת להכניע את מידת הדין.

ומשכונות השתמשו בני ישראל אז, וודאי נוכל גם אנו לירד ליריד השוק ולהקיף מן החנווני כמתנת ידו המלאה השופעת חסד וגאולה בחודש זה.

ונמשיך בהכוונת צעדינו בדבריו של השם משמואל, והוא על פי מה שנאמר (שמות יד טו) 'ויאמר ה' אל משה מה תצעק אלי דבר אל בני ישראל ויסעו'. והקשה באור החיים הקדוש (שמות יד טו) וכי למי יצעקו אם לא לריבון כל העולמים, שזה עתה גאלם ביד חזקה ובורוע נטויה ממצרים, ותירץ שאכן עד עתה נגאלו

אבותינו ממצרים עדיין וגו' כי אם היו מתעכבים שם עוד היו נכנסים בנ' שערי טומאה ולא היתה תקומה לזה גאלם מיד ולא שהו אפי' שיעור שיספיק בצקם להחמיץ הגם שכבר בטלה עבודה מהם והיו שרי צוען המקום הוא גורם עינוי, והוא טעם אומרם ולא יכלו להתמהמה'.

כב וז"ל: 'מה תצעק אלי. קשה ולמול מי יצעק אם לא לה' אלהיו ובפרט בעת צרה דכתיב קראת מצרה לי, מן המצר קראתי יה, ואם לצד שהרבה להתפלל הלא כל עוד שלא נענה מהעונה בצר לו לא ירף מתפלה. עוד רואני כי נתקבלה תפלתו ואמר לו ה' הרם את מטך וגו' אם כן קבלנות זה שאמר מה תצעק אלי למה. עוד קשה אומר דבר אל בני ישראל ויסעו להיכן יסעו אם ורדף מאחור והים לפניהם, ואם הכוונה אחר שיבקע הים אם כן היה לו לומר הרם את מטך וגו' ואחר כך יאמר דבר אל בני ישראל וגו' אכן יתבאר הענין על פי מאמרם ז"ל שישראל היו נתונים בדין מה אלו אף אלו, ודבר ידוע הוא כי כח הרחמים הוא מעשים טובים אשר יעשה האדם למטה יוסיפו כח במדת הרחמים ולהיפך ב"מ ימעיטו הכח, והוא אומר צור ילדך תשי, והנה לצד שראה אל עליון כי ישראל קטרגה עליהם מדת הדין, והן אמת כי חפץ ה' לצדק ישראל אבל אין כח ברחמים לצד מעשיהם כנוכר, אשר על כן אמר למשה תשובה נצחת מה תצעק אלי פירוש כי אין הדבר תלוי בידי הגם שאני חפץ עשות נס כיון שהם אינם ראויים מדת הדין מונעת ואין כח ברחמים כנגד מדת הדין המונעת, ואמר אליו דבר אל בני ישראל פירוש זאת העצה היעוצה להגביר צד החסד והרחמים דבר אל בני ישראל ויתעצמו באמונה בכל לבם ויסעו אל הים קודם שיחלק על סמך הבטחון כי אני אעשה להם נס ובאמצעות זה תתגבר הרחמים ואתה הרם את מטך פירוש באמצעות מעשה הטוב נעשה להם הנס ובקע הים כי גדול הבטחון והאמונה הלז להכריעם לטובה'.

עם האמונה - השמחה

ראינו אם כן גודל כוחה של האמונה והבטחון שבזכותה נושעו אבותינו ממצרים, ואף שלא היה בידם ובידי אבותיהם כוח התורה, מכל מקום היו אנשי תמימי דרך שדבקו בה' והלכו עמו בתמימות ולכן זכו להיות עמו ולחלקו וכמו שפירש רש"י (דברים יח ג) על הפסוק 'תמים תהיה עם ה' אלהיך', וההולך בתם ילך בטח ולא יראה שום מגור ופחד^ג.

והנה ענינה של האמונה הוא שעם האמונה באה השמחה, ולא העצב או הכעס, וכמו שמבאר המהר"ל (גור אריה במדבר כ יב), וז"ל: 'כי האמונה הוא מי שבוטח בו יתברך, אין לו בו

רק שמחה, שזה ענין אמונה, שמאמין בו ובוטח בו, ועם הבטחון השמחה. אבל עם הכעס אין כאן אמונה'. ע"כ. ויותר מכך הפליג בענין זה בספרו נצח ישראל (פרק כט), לבאר שזה היה ענין השירה שלאחר קריעת הים, וז"ל: 'וגדולה האמונה לפני מי שאמר והיה העולם, שבשכר האמונה שהאמינו ישראל שרתה עליהם רוח הקודש ואמרו שירה, שנאמר ויאמינו בה' ובמשה עבדו אז ישיר^{יד}.

בימים ההם בזמן הזה

והנה בכל שנה ושנה נתעורר בשמים ממעל אותם הארות שהיו בליל פסח הראשון במצרים ומתפשטים

כג והא לך חלק מדבריו: 'ונראה דהנה בווה"ק אהא דוילכו שלשת ימים במדבר ולא מצאו מים ואין מים אלא תורה, אמ"ר ייסא וכי מאן יהב להו אורייתא הכא ועד כאן לא אתיהיבת לון אורייתא וכו' עד ואין תורה אלא קב"ה, עיי"ש. ועדיין אינו מובן מאין זוכין לקב"ה אם לא ע"י תורה. אך נראה דע"י תמימות זוכין להדבק בהש"ת כמ"ש תמים תהי' עם ה' אלקיך ופירש"י אז תהי' עמו ולחלקו, דע"י מדת תמימות זכו נמי האבות כמו שנקראו תמימי דרך'. ע"כ. ובהמשך דבריו מדבר אודות גדולת מעלת הבטחון, וז"ל: 'והנה העושה כפי מאמר הש"ת בתמימות ואינו מתחכם אלא הולך בתום ובבטחון אי אפשר שתבוא לו מזה שום רעה, ואף לא שום מגור ופחד לשעתו, וכמ"ש הולך בתום ילך בטח'. ע"כ. ובסוף דבריו מבאר שהאופן היחיד בו יכלו ישראל לתקן מה שגרם להם הפחד ממצרים לאבד את זכות ההצלה, הוא על ידי הבטחון והמעשה, וז"ל: 'וזה שאמר לו הקב"ה מה תצעק אלי דבר אל בני' ויסעו, שעדיין יש תיקון ושיזכו אף במדת הדין ולא נצרך לעורר חסד ורחמים אלא יסעו לתוך הים וימסרו נפשם, ובוזה יתוקן הדבר ויחזרו לתמימותם, ושוב יזכו לגמר הגאולה בדין כמו שהיתה הכוונה בראשונה'.

כד ועיין בשפ"א, שהרחיב בביאור יסוד זה של המהר"ל, וז"ל: 'וכשנשלמו בני' נתגלה כבוד מלכותו בעולם. ז"ש ויאמינו בה' אז ישיר. פי' ה' היה הוה ויהיה. זה עיקר האמונה שהקב"ה מהוה הטבע ואפס זולתו. ובאמת מי שיש לו אמונה שלימה הוא מלא שמחה תמיד בהיותו יודע כי הכל מאתו ית"ש בלבד. זה ויאמינו אז ישיר'.

וידוע הוא אשר מקיפים לנו ישועות בחודש זה בזכות השמחה ועל סמך הבטחון, וכמו שהקיפו לאבותינו בימי צאתם מארץ מצרים, ולא ישיש ויגל ליבו בשמחה רבה, והלא למשמע אוזן ישאו אותנו רגלינו לדלג על ההרים של העוונות והדאגות, ולקפץ על הגבעות של האוצרות הטובים הניתנים לנו מידו יתברך, ולהכין את נפשנו ולבבנו במלוא החופן של שמחה אמונה בטחון, ללילה גדול זה.

על הארץ מתחת שיכול האדם לעורר אותם הכוחות ולזכות לאותם סגולות נפלאותיה, ובראש כל מועדות נשאת פסח, לקנות בחג זה קניינים לכל השנה כולה, שכן חודש זה הוא ראשון לחודשי השנה, ובו מסדרים את ליל הסדר שיהא ערוך השולחן לכל השנה כולה, ומי האיש החפץ חיים היודע שבליילה זה מתגלים אורות נפלאים, ומקבל האדם במעט עשייה מלמטה באתערותא דלתתא, סגולות נפלאות כמו האמונה, השמחה, והביטחון,

כה וכמו שכתב בתפארת שלמה, וז"ל: 'והיה כי יביאך ד' אל ארץ הכנעני כו' ועבדת את העבודה הזאת כו' שבעת ימים תאכל מצות כו'. יש להבין הטעם שתלה הכתוב מצות אכילת מצה בביאת הארץ והוא חובת הגוף בכל מושבותם. הקשו שם רק מביאה דכתיב גבי תפילין ופטר חמור ולא הקשו ג"כ ממצה שבפרשה הראשונה. אך הנה כתי' ויוציאנו ד' אלהינו משם ביד חזקה ובזרוע נטויה ובמורא גדול כו' ואמרו רז"ל במורא גדול זהו גילוי שכינה והנה בחי' גילוי שכינה הוא בחי' ארץ ישראל כמב' ל"ח. נמצא כי בשעת הגאולה הי' להם לישראל בחי' א"י ממש בכל מקום מושבותם כו'. וכך הוא הבטחה לישראל לעולם שבכל ליל פסח כבואם לאכול המצה והמרור וכל הסדר יזכו לעורר כן למעלה להמשיך עליהם בחי' גילוי שכינה וקדושה של מעלה וזהו בחי' ארץ ישראל כנ"ל. וז"ש והי' כי יביאך ד' אל ארץ הכנעני וכו' ועבדת את העבודה הזאת בחודש הזה רמו להעבודה בארץ עליונה ואז שבעת ימים מצות תאכלו. וזהו מצות תאכל במקום קדוש בחצר אוהל מועד יאכלוה שקדושת א"י ובהמ"ק ואוה"מ בא לכאן. וכן מב' בתרגום יונתן שבשעת אכילת הפסח היו בארץ ישראל ע"ש'.

כו וכמו שכתב בתפארת שמואל, מה שאמרו חז"ל, דריש שתא הוי סימן לכל השנה בענין קור וחום וכמו"כ היא בענין נפש, וכמו שמתנהג אז כן יתנהג בכל השנה, וזהו שמור את חודש האבי"ב היא חודש ניסן, שהיא אל"ף בי"ת של י"ב חדשי השנה, שבזה יקנה שלימות הנפש לכל השנה, וזש"כ האר"י הק' דהנזהר ממשוהו חמץ בפסח יהיה בטוח שלא יחטא כל השנה, כי חג הפסח היא שורש של כל השנה, וזהו ראשון ההיא 'לכם' לחדשי השנה ע"י שמירת חודש האביב זוכה שהקב"ה שנק' ראשון יהיה לכם לכל חדשי השנה, שיקנה שלימות הנפש לכל חדשי השנה, ויעבוד את ה' בקדושה וטהרה. וזש"כ אדמו"ר הק' הציס"ע מווארקע צוק"ל פי' הפיוט 'החודש אשר ישועות בו מקיפות', מלשון "חנווני מקיף" שהקב"ה ברוב רחמיו שואל ומלוה ישועות בחודש הזה, והיינו שזוכה ע"י שמירת חודש הזה לישועות בכל חדשי השנה, שזוכה לעבוד את ה' בקדושה וטהרה בכל השנה וכמש"כ במשנת חסידים שהחג הזה יועיל לנפש מאד לכל השנה, וממילא זוכה לישועת ד' בכל העניינים.

כאשר זכינו ל'סדר' אותו בן נזכה לעשותו

ואף לא יתחמץ לבבו בקרבו אם אין נפשו צלולה וזכה ומכנת לקבל האור הגדול הזה, שכן כבר שנינו שבלילה זה מתחדש כל הענין שהיה ביציאת מצרים, והנה גם אבותינו לא היו ראויים לכל אותו הטוב מצד כשרון מעשיהם, אלא שראה הקב"ה שאם ימתין עד שיהיו ראויים הרי שישקעו בשערי הטומאה רח"ל ולא יוכלו עוד קום, ולכן האיר עליהם אור גדול בכדי שעל ידי זה יוכלו להכשיר מעשיהם, וכמו שמבאר בארוכה בשם משמואל (בשלח תע"ב).

ואם אמרנו שהלילה הזה מכל הלילות נתחדש בכל שנה ושנה

אותו האור הגדול, הרי שאנו צריכים רק להכין נפשנו ברצון לקבל אותו האור, ובשמחה על כי זכינו לסדר את האור תחילה בנפשנו על ידי שנראה לו פנים שהננו שמחים במתנה זו, שכן קול דודנו דופק פתחו לי פתח כחודו של מחט, פתחי לי אחותי רעייתי יונתי תמתי, וכמו שנתבטא בזה בשו"ת הלכות קטנות (ח"ב סימן קלט), שבזה שאנו מראים שאנו שמחים בכורא יתברך ובמצוותיו, אנו עושים פתח בפסח לגאולה העתידה, וז"ל: 'אלא שלרמוז שאנו שמחים במצות עושין הכנות רמז לגאולה העתידה'. ע"כ. ועל ידי שנקבל סגולות לילה זה ונזריח אותם בנפשותינו, נזכה לעשותם לתורה ולמצוות ולעבודת ה', לאחר מכן בפועל.

כז וז"ל השם משמואל: 'אבל כאשר היו במ"ט שערי טומאה ולא הי' אפשר להמתין עד שיזכו מעצמם ע"י כשרון המעשה, האיר השי"ת עליהם אור גדול, בכדי שעיי"ז יכשירו מעשיהם בעצמם עד שאח"כ יהיו נרצים מפאת מעשיהם, והאור שהאיר השי"ת בחסדו הגדול הי' רק בהלואה, הא למה זה דומה למלוא לחברו ממון להתעסק בו ולהרויח ולהתפרנס בריוח ולהחזיר את הקרן. וזו המדה נוהגת תמיד, שהחסדים שנותנין מן השמים הם רק בהלואה, הן ישועות והן עשירות ואפי' מדרגות לפעמים נותנין לאדם בחסדו הגדול אלא הכל בהלואה כדי שיזכה עיי"ז בעצמו, והפקחים מבינים זה ועולים עיי"ז מעלה מעלה עד שזוכין מעצמם, והכסיל מסתפק במה שבידו כאילו בצדקתו זכה למה שזכה, ואיננו איש אמונים לידע שאין זה שלו, ולבסוף בעל ההלואה גובה את שלו והוא נשאר ריק מכל בענין רע רח"ל. והנה כן הי' ביציאת מצרים, וכמו שאמר אדמו"ר הרי"ם זצלה"ה מגור, 'חודש אשר ישועות בו מקיפות' - מלשון הקפה והלואה, והיתה הכוונה שעכ"פ גמר הגאולה היינו על הים יהי' בזכותם'.

'ושמרתם את העבודה הזאת'

'כי בחווק יד הוציא ה' אתכם מזה – ולא יאכל חמץ'

בזה שאמר ה' למשה רבינו ע"ה 'לך וקדשתם היום ומחר יב'.

לך וקדשתם היום
ומחר - הכנה למועד

וביותר מכך נאמרו דברים מפורשים במנחם ציון (פרשת ויקרא) בענין ההכנה לכל מועד ומועד, שמי שאינו מתייגע בעשיית המצוות אינו יכול להרגיש טעם המצוה בט. ובהיות שמשולים אנו לעניים דלים ורשים אשר דופקים דלתות היריד להקיף הישועות, ואין אתנו יודע עד מה ניתן להכין עצמנו בעבודת ההכנה לחג ולמצוותיו, בכדי להיות זוכים לאור

והנה ידוע שבכל מועד ומועד יורדת קדושה משמי עליון, והקדושה הזו הולכת ונשפעת לארץ ולדרים עליה, כל אחד ואחד כפי הכנתו, ובזה מתרץ בשפ"א (במדבר שבועות תרמ"ג) מה שאנו אומרים 'זמן חירותנו' ו'זמן מתן תורתנו', בלשון הוה ולא בלשון עבר, שאכן מידי שנה ושנה יורדת קדושה ממרום, ואכן בכל שנה ושנה יש גם את ענין ההכנה שהיה לפני מתן תורה

כח וז"ל: 'בפסוק לך אל העם וקדשתם היום ומחר. מסתמא יורד קדושה משמים לבני' בכל שנה ושנה. כמ"ש בשבועות זמן מתן תורתנו כן הכנה קודם החג מתקיים בכל שנה כמ"ש ביום הזה באו כמו שהיום עומד לפניו ית"ש בשמים תמיד'.

כט וז"ל: 'והנה רבן שמעון בן גמליאל שהיה צדיק גדול וקדוש ה' מכובד, וכפי ענותנותו היה סבור שכן הוא מדת כל אדם, והיה די לפי ערכו בהכנת שתי שבתות קודם החג, ועכ"פ הכנה צריך, כי מי שאינו מייגע את עצמו בעשיית המצוות אינו יכול להרגיש טעם מצוה, וגם מי שסובר בדעתו כי הוא יעבוד את השי"ת הוא שוטה, כי מה עבודתו נחשב נגד עבודת המלאכים ושרפים וכו' והכל כלא נחשב נגד האין סוף ב"ה, רק העיקר הוא הרצון והתשוקה, ועל זה יורה אופן ההכנה, לקדש אבריו וכל מאויו להיות כלי קבול שפע הנשפע עליו ע"י עשיית המצוות'.

בוונות תשר"ק - בנירור חמץ מן הכתלים

ויש לבאר הענין בתרי אנפין, ראשונה היא לנו במה שנהגו ישראל יראים ושלמים להקפיד על חמץ כל כך עד כדי שנהגו לגרר הכתלים והדפנות, אף שאינם צריכים לכך מצד הדין. וצריך להבין מאי טעמא דחומרא זו, שהרי כבר נפסק להלכה שפירורין אינם חשיבי (פסחים ו:), ובוודאי לאחר שביטלם בביטול גמור, ואף בדק החמץ היטב, ואין לחשוש בפירורים מה שאמרו ז"ל בטעם הבדיקה שמא ימצא גלוסקא נאה ויבוא לאכלו.

אמנם יש לבאר זאת בהקדם ענין תקיעות שופר בראש השנה, דהנה רחמנא אמר (במדבר כט א) 'יום תרועה יהיה לכם'. ומפשטיה דקרא היו צריכים רק להריע תרועה, ולהקדים לה תקיעה מצד מה שנאמר

והחסד הגדול שיושפע עלינו. ומה גם שנתבאר לעיל שכשם שראש השנה הוא יום הדין המשפיע על כל השנה על ידי שופט כל הארץ ומלך במשפט יעמיד ארץ, כך ניסן הוא ראש וראשון לחודשי השנה, וראש כל מועדות והשפעתו הוא על כל השנה כולה אך במידת החסד והאהבה.

והנה לקראת יום הדין הגדול והנורא יודעים אנו כדת מה לעשות, בתפילה ובתחנונים, בהרבות צדקה וחסד, באמירת הסליחות, ובתקיעת שופר כל החודש בכדי לערב את השטן שלא יוכל להשטיננו ולקטרג עלינו, ועתה בעמדינו בערב הפסח, וטרם שביעי של פסח, וחוששים אנו שמא יעמוד השטן על מקומו כשם שעמד נגד אבותינו על הים בים סוף, ויטען הללו עובדי ע"ז והללו עובדי ע"ז. וכיצד זה נמצא עצה ותושיה לזכות בכל גאולות הנפש, וכיצד נערבב את השטן.

ל וּכְמו שכתב בטור לאחר שהאריך בדבריו בדיני חמץ, כתב בדין בצק שבסדקי עריבה אם יש חילוק היכן הבצק נמצא, ובסוף דבריו הביא מש"כ אביו הרא"ש וז"ל: וא"א הרא"ש ז"ל כתב לא הארכתי לברר הא במקום לישה לפי שישראל קדושים הם וגוררין כל החמץ הנמצא אפילו כל שהוא אפילו הדבק בכותלי הבית. וכך נפסק בשו"ע, וז"ל: 'נהגו לגרר הכתלים והכסאות שנגע בהם חמץ, ויש להם על מה שיסמוכו'. ע"כ. ואף שכתב בפרי חדש שזה אינו מעיקר הדין, וז"ל: 'אבל מעיקר הדין אינו חייב כדמוכח בהדיא מסעיף ז' וח' דלקמן. ואמרינן נמי בפרק קמא דפסחים אהא דאמרינן הבודק צריך שיבטל מאי טעמא, אי נימא משום פירורין הא לא חשיבי, וזה ברור'. ע"כ. מכל מקום כתב במשנה ברורה שאינו מנהג שטות, וז"ל: 'ויש להם ע"מ שיסמוכו ר"ל דאין ללעוג על המנהג לומר שהוא מנהג שטות וחומרא יתירא אלא יש לזה סמך מן הירושלמי'.

בתוספות (שם ד"ה כדי) ביאר שהיא התקיעה הגדולה שמערבבת את השטן בחושבו שהנה הגיע אותו יום עליו נאמר (ישעיהו כז יג) 'והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול לג'.

אמנם עיין ברש"י שם שביארו באופן אחר, וז"ל: 'כדי לערבב שלא ישטין, כשישמע ישראל מחבבין את המצוות, מסתמין דבריו'. ע"כ. ועיין בדברי רבנו חננאל, שמרחיב בביאור ענין זה, וז"ל: 'כדי לערבב השטן פירוש כיון שמצאנו כי אם יש מלאך מליץ אחד אשר פודה מרדת שחת כן יש מלאך משטין ומכווין ישראל את לבם ואומר שמא יעמוד משטין עלינו. נדקדק במצות. וכיון שרואה המשטין שמחבבין המצות מיושב ומעומד כאלו מתעכב מלהשטין'. ע"כ. הרי לנו שדווקא גדול במצוות אף

(תהלים פא ד). 'תקעו בחודש שופר' ודי בזה, אך כבר אמרו ז"ל (ראש השנה ל). שתיקן להם ר' אבהו בקיסרי שיתקעו תשר"ק ותש"ת, וכל אחד ואחד מהם ג' פעמים, והטעם הוא דמספקא ליה מהו תרועה האם יללה או גניחי, וכל תרועה צריכה היא פשוטה לפניה ופשוטה לאחריה, זאת ועוד תוקעין סדר תקיעות אלו כשהן יושבין, ותוקעין גם סדר תקיעות אלו כשהן עומדין לא.

והנה לכאורה היה מובן מה שתוקעין פעם אחת סדר זה של תשר"ק תש"ק ותש"ת, אך מדוע צריך לעשות סדר זה גם מעומד וגם מיושב, ועל זה אמרו ז"ל (ר"ה טז). שכל זה הוא לערבב את השטן לג'. וצריך להבין כיצד מתערבב השטן ממה שאנו תוקעים גם מעומד וגם מיושב. אמנם

לא וז"ל: 'אתקין רבי אבהו בקיסרי תקיעה, שלשה שברים, תרועה, תקיעה. מה נפשך אי ילולי ליל ללעביד תקיעה תרועה ותקיעה, ואי גנוחי גנח לעביד תקיעה שלשה שברים ותקיעה מספקא ליה אי גנוחי גנח אי ילולי ליל. מתקיף לה רב עזרא ודלמא ילולי הוה, וקא מפסיק שלשה שברים בין תרועה לתקיעה דהדר עביד תקיעה תרועה ותקיעה. מתקיף לה רבינא ודלמא גנוחי הוה, וקא מפסקא תרועה בין שברים לתקיעה דהדר עביד תקיעה שברים תקיעה. אלא רבי אבהו מאי אתקין אי גנוחי גנח הא עבדיה, אי ילולי ליל הא עבדיה מספקא ליה דלמא גנח וילולי'.

לב וז"ל: אמר רבי יצחק, למה תוקעין בראש השנה למה תוקעין רחמנא אמר תקעו, אלא למה מריעין, מריעין רחמנא אמר זכרון תרועה אלא למה תוקעין ומריעין כשהן יושבין, ותוקעין ומריעין כשהן עומדין כדי לערבב השטן.

לג וז"ל: 'כדי לערבב את השטן פירש בערוך כדאיתא בירושלמי בלע המות לנצח וכתוב והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול כד שמע קל שיפוצא זימנא חדא בהיל ולא בהיל וכד שמע תניין אמר ודאי זהו שיפוצא דיתקע בשופר גדול ומטא זימניה למתבלע ומתערבב ולית ליה פנאי למעבד כטגוריא'.

והנה עניינו של השטן שהוא יורד ומשטין את האדם מדרכו, והופכו לרשע, ולאחר מכן עולה ומקטרג למעלה ואומר הללו והללו, ולכן תשובתינו לבן הרשע היא 'ואף אתה הקהה את שיניו ואמור לו 'אילו היה שם לא היה נגאל', וכמו שפירש בישמח ישראל (פסב) שהוא לשון מיהה וכי אם היתת שם, שהיינו שקועים במ"ט שערי טומאה לא היית נגאל, והלא מוכנת ומזומנת היא לך העבודה להגאל כעת חיה ממיצר הפרטי שלך, כשם שנגאלו אבותינו, ובכוח האמונה והביטחון והשמחה בכוח הגאולה הנשפע בלילה זה, שכן אין הכתוב מדבר ברשע גמור, אלא ברשע שמחשב מחשבות שאבדה דרכו והוא נמצא כבר ברשות היצרלי.

ולזה תשובתינו אליו שאף אם היה שם היה נגאל, ומה שהוא חושב שהוא נמצא ברשותו של היצר, הרי

שאינם מעיקר הדין, הוא זה שמראה לשטן שמחבבים אנו את המצוות, וכיון שכך מסתמים דבריו, שכן חושש שמא חיבוב ודקדוק זה מוכיח על מידת האהבה שיש לנו להקב"ה, אם כן הרי שאם נעשה תשובה יהפכו עוונות אלו לזכויות, וכמו שנתבאר בפנים יפות (ויקרא ה כו) ל"ד.

מה העבודה הזאת - מריעין ותוקעין - לכם

ובזה יש גם להבין את שאלת הרשע, 'מה העבודה הזאת לכם', שאכן כוונתו היא על העבודה והטורח והחומרות היתרות הללו, וכמו שכתב בשו"ע הרב (סי' תסט סעיף ה) שהביא בשם הרוקח (סי' רפג) שלא יאמר אדם כמה טורח פסח זה, כי רשע מה הוא אומר מה העבודה הזאת לכם - מה טורח זה לכם. בענין החומרות והזהירות היתרה בענייני הפסח לה.

לד וז"ל: 'ובענין זה פירשנו בר"ה דף טז: למה תוקעין וחוזרין ותוקעין כדי לערבב השטן, פרש"י מתוך שרואה שישאל מחבבין את המצות יל"פ לשון כדי לערבב השטן שהוא מעורבב מלהסטיין ולהזכיר את העוונות מיראתו, כיון שרואה שמחבבין את המצות דהיינו אהבת המצות פן יקובל התשובה מאהבה להפך את כל עוונות לזכויות, מתוך כך הוא מעורבב מלהזכיר את העוונות'.

לה וז"ל: 'ועכשיו אין העולם נזהרין בזה ויש שלומד עליהם זכות שאינו נקרא רשע אלא כשאומר מה טורח זה על טורח הקרבת הפסח שהיא מצוה מן התורה ונראה מדבריו שמצות התורה הן עליו לטורח מה שאין כן בזמן הזה כשאומר על גודל הזהירות וחומרות יתירות כמה טורח אין איסור בדבר'.

לו 'רשע מה הוא אומר. היינו שחלילה לומר שבעל המגיד מדבר חלילה ברשע גמור, אך הענין בזה הוא שאומר נואש מתשובה, שמחזיק א"ע כי הוא משוקע כ"כ, ומדמה בנפשו

את אותם הייחודים והכוונות שישנם בשעת התקיעות, שכן קשר"ק ר"ת ק'ערן ש'יערן ר'יבן ק'ראצן ל'. ולדברינו יבואר הדבר היטב שכן כשם שהקפדה והחומרא היתרה בענין התקיעות בערבבות השטן שרואה שאנו מחבבים המצוות, כך גם ההכנה לפסח מערבב את השטן בראותו חיבוב הידור מצוה. ובזה תשובתינו ניצחת לבן הרשע, הנה לפניך שופרו של ערב הפסח המערבב את השטן, ונוכל לזכות לתשובה שלימה ולהפוך את כל עוונותינו לזכויות. ולכן אל תאמר לעצמיך נואש, שהרי גם אבותינו במצרים היו שקועים שמ"ט

לשם כך באה העבודה הגדולה של החומרות והזהירות היתרה מן החמץ בכדי להראות לו לשטן שאנו מחבבין את המצוות ובזה יתערבב, שכן אם אכן כל עוונותיו של הבן הרשע ייהפכו לזכויות הרי ייהפך ברגע אחד השטן לדל ורש וריקם מכל.

ועל פי זה יתבאר טובא מה שנאמר בשם הרה"ק מברדיטשוב זיע"א בעת שראה את בני ובנות ישראל הצדקנים מגררים הכתלים וכל כלי הבית בערב הפסח, והמליץ טוב על מנהג זה באומרו שע"י ההכנה לחג הפסח בטרחת ויגיעה זו, אזי מתקנים

כי אין לו תועלת ולא יועיל לו ההתחברות וההתכללות בכלל ישראל, ולזה יקרא כופר בעיקר, כי מוציא את עצמו מן הכלל ישראל, ואף אתה הקהה את שיניו ואמור לו בעבור זה עשה ה' לי דייקא בצאתי ממצרים, שגם במצרים היו ישראל משוקעים במ"ט שערי טומאה, ואעפ"כ גאל אותם הקב"ה, וכן עתה מחויב כל איש מישראל להאמין ולומר בעבור זה עשה ה' לי דייקא, כי גם עתה כלילה הזאת מתעורר הכח הזה, אשר אפילו מי שהוא משוקע מאוד ועומד בשפל המצב ובדיוטא התחתונה, בכח האמונה ובכח האחדות יכול לצאת מאפילה לאור גדול'.

לז כך מקובל שאמר הרה"ק מברדיטשוב זיע"א כשראה פעם בער"פ שמישהו התייגע מאוד בניקיון, אמר שבשעת התקיעות אנו אומרים יה"ר המלאכים שיוצאים מהקשר"ק יעלו לפני כסא כבודו יתברך וימליצו טוב בעדנו, הפטיר ואמר שכן מהניקיונות שעושים בער"פ יש את אותם ייחודים כמו בשעת התקיעות, שכן קשר"ק ר"ת ק'ערן ש'יערן ר'יבן ק'ראצן, שעושים ישראל קדושים כבר החל מתחילת חודש ניסן מזה יוצאים אותם מלאכי רחמים מליצי יושר להוציא כאור משפטינו. [גירסא אחרת יש שפעם לאחר התקיעות אמר כן שיעלו גם אותם הטרחות שעושים הנשים הצדקניות בערבי פסחים שיעלה אף קשר"ק זה לזכרון קדוש]. וע"פ דברי הרה"ק מברדיטשוב זיע"א כתב בדרך המלך להרה"ק מפיאסצנא זצ"ל הי"ד הרי שכשם שאמרו ז"ל העושה מצוה אחת קונה לו פרקליט אחד, כך גם נבראים המלאכים מפעולות ההכנה למצוה, ומבאר כי המלאכים ביצירה ונשמות ישראל בבריאה וחייה יחידה באצילות, וכיון שכן מתחלקים לעולמות המלאכים בעולם היצירה והנשמות בבריאה, משמע שהשתלשלותם ג"כ כפי העולמות היא, וכמו שהתגלות עולם היצירה מן הבריאה היא באצילות האור, כמו אור המאציל מקרבו הארה, ואף במקום רחוק מן הנר מאציל האור, כך אור עולם הבריאה מאציל הארה גם למקום רחוק רק שההארה פחותה מן האור שבעולם הבריאה'.

תורה אף על פי כן יראה לעשות תשובה בשמחה ויתחזק עצמו לאמר הרי אני כאלו נולדתי היום וזה ולא אשוב עוד לכסלה וזה נקרא חידוש שנתחדש כבריה חדשה'לט.

אמנם בלב יצר סוכן בנו, ומחששו הגדול שמא נברח ממלתעותיו ונצא ממצרים, הרי הוא עושה ככל יכלתו כדי להטות אותנו מהדרך הטובה, וכלי עבודתו בימי הכנת החג הלא הם החמץ, השאור שבעיסה, היינו הכעס. וכמו שכתב בנועם אלימלך (פרשת שלח ד"ה ויהי) וז"ל: 'והעיסה הוא רמז לדברים החמוצין המה השפלות ככעס'. ע"כ. ועיין עוד במה שכתב בזה בתולדות אהרן (פרשת צו ד"ה אור), וז"ל: 'ויש אדם שהוא בפני עצמו חמץ, היינו שהוא בעל גאווה וכעסן, אבל אינו מחמץ את אחרים. ויש אדם שהוא מחמץ את האחרים כשאור שמחמץ כמה עיסות'. ע"כ. והנה בראות היצר כי כמעט

שערי טומאה, ואעפ"כ יצאו משם ברגע האחרון, ואתה עתה מונחת לפניך עבודת התקיעות וערבוב השטן, לבל יוכל ללכדיך ברשת מזימותוילת.

הזחירות ממשחו חמץ - כעס

והנה היות שכבר נתבאר שחובת האדם כהכנה לחג זה הוא האמונה והבטחון יחד עם השמחה והתשובה, שכן התשובה מצוה רבתא היא וכיצד יעבוד האדם את אלוקיו בעצבות הרוח, וכבר נאמר (דברים כח מז) שכל הקללות האלו הם בעבור 'תחת אשר לא עבדת את ה' אלהיך בשמחה ובטוב לבב מרב כל', אמנם כיצד ישמח האדם באשר הרבה לחטוא ולפשווע בעיניו יתברך, עד כדי שגם השטן חושב שהצליח ללוכדו ברשתו, הנה בא בדברים בענין זה בנועם אלימלך (פרשת במדבר), וז"ל: 'ואם יאמר האדם ואיך אוכל לשמוח כיון שהרבתי לפשווע ולזה אמרה

לח וכמו שכתב בספה"ק ויחי יוסף שמבאר ע"פ זה מאי דכתיב שמור את חודש האביב, שלא רק את ימי הפסח צריך לשמר ולנצור בליכנו אלא גם את כל ההכנות לחג הפסח שעל ידם היה לנו התעוררות דקדושה שבזה עושים הכנה למצוות החג, גם עליהם אמרה תורה שמור את 'חודש' האביב דייקא.

לט ובוודאי בתשובה הנעשית בחודש הראשון הוא חודש החסד, שצריכה היא להעשות בשמחה, שהרי חפצים אנו שייחפכו העוונות לזכויות, וכמו שכתב בני יששכר, וז"ל: 'הנה ישראל עושין תשובה מיראה ונעשין הזדונות רק כשגגות, ואח"כ הנה ישראל עוסקין בחג בסוכה וד' מינים לעבוד בהם הש"י בשמחה וזמן שמחתנו הנה זה נקרא תשובה מאהבה, הנה מחשבין את העונות כמה וכמה היו בכדי למנותם במנין המצות לזכויות, על כן יום הראשון של חג נקרא יום הראשון ראשון לחשבון עונות, ע"כ דברי קדשו'.

והננו חפצים לצאת משעבוד לגאולה ומאפילה לאור גדול, וזיכנו השי"ת לבית מלא ברכת ה' בבנים ובבנות כשתילי זיתים סביב לשולחננו, וביניהם קטנים הצריכים לאמם, ואוהלו של אדם נמצא בעירוב כל, עליונים למטה ותחתונים למעלה מחמת עבודת ביעור וניקוי הבית והכתלים וכל אשר בבית, והנה צאצאינו הברוכים אשר ידם בכל גוררים מבית לבית ומפינה לפינה, אז שומא עלינו לזכור ולהעמיד מול עינינו מחד את גודל איסור הכעס, וסכנתו. שכן היא היא הרשת הפרושה בידי השטן ללוכדינו בו.

ומאידך עלינו לזכור שכל מה שביארנו שאנו מערבבים את השטן, הוא על ידי שאנו מחבבים המצוות, והנה אם גררו ילדינו חמץ מהכא להתם, וביטלו במחי יד את כל אשר פעלנו שעות ארוכות, וגרמו לחשש החמץ להיותו חוזר וניעור. הרי שנודמן לנו עוד פעם להראות

רגע קט ואיננו ברשותו, ושמחים אנו בעבודות ההכנה לחג המערבבות את השטן, תשא רוחו אותו להכשילנו אם לא במשהו חמץ, לכל הפחות במשהו כעס.

והרי ידועים דברי הרמב"ן באגרתו שכתב שמידת הכעס היא מידה רעה להחטיא בני אדם, וכמו שאמרו רז"ל (נדרים כב.) 'כל הכועס כל מיני גיהנום שולטים בו, שנאמר (קהלת יא ט) 'הסר כעס מלבך והעבר רעה מבשרך' - ואין רעה אלא גיהנום, שנאמר (משלי טז ד) 'וגם רשע ליום רעה'. והרמב"ן כותב שם שתחילת העבודה היא להינצל ממידת הכעס, כי היא אם כל חטאת. וכאשר ינצל מן הכעס יעלה על לבו מידת הענוה, שהיא המידה הטובה מכל המידות שנאמר (משלי כב ד) עקב ענוה יראת ה'.

והנה ימים אלו מסוגלים ומוכשרים להכשל במידת הכעס ביותר, שהרי לאחר שלקחנו על עצמנו עול העבודה הזאת בשמחה ובטוב לבב,

מ והנה כשם שדינו של משהו מן החמץ אסור, כך גם דינו של משהו כעס שאסור, וכן אמרו חז"ל מאד מאד הוא שפל רוח בפני כל אדם, והוא רמו להפלגת הענין ולהרחיקו מכל וכל. וכ"כ החיד"א וז"ל: 'מאד מאד הוא שפל רוח [דצריך להחמיר מאד כמו] חמץ בתרי משהו לא בדילי וכתר, וגאווה לא בדילי כופר בעיקר, וזהו מאד מאד'. וכתב באמרי בינה שלכן אסור לשחוט בזמן שהחמץ קיים, כי החמץ מורה על התנשאות וגאווה, וזהו דבר החוצץ בינו לבין קונו, שלא יכול לחול השגחת ה' בפרט, רק על מצה המורה גם כן על השגחה פרטית, שהרי לא נפעל במצה פעולת הזמן כי לא החמץ, יעו"ש. והנה נאמר בשם הארז"ל שהנזהר ממהו חמץ בפסח ניצול כל השנה, יש לומר שהדברים נכונים גם כלפי ענין הכעס, שאם יזהר האדם ממהו כעס בערבי פסחים ובפסח, הרי יינצל הוא מן הכעס ותוצאותיו כל השנה.

שדווקא בדבר שיכול להחמיץ, שם צריך שימור לעשותו מצה, ורק בזה יוצאים ידי חובת מצה. כי עיקר הידור המצוה היא הטרחה הרבה בגופו וכמו שנתבאר לעיל מא. וכדבריהם ז"ל (ברכות יז.) 'רבש"ע גלוי וידוע לפניך שרצוננו לעשות רצונך ומי מעכב שאור שבעיסה', דווקא שם הוא המקום שבודקים אותו ומקום זה ראוי לשכון בו קדושת המצה, לא כן מקום שאין מכניסין בו חמץ שאינו צריך בדיקה (פסחים ב.), כיון שהוא מקום שאינו מחמיץ מ.

ביתר שאת את ענין חיבוב המצוות ולסתום פי המקטרגים. ולכן אל לנו להניח מידינו את שופר הפסח, בו אנו תוקעים את הקשר"ק של החודש הראשון, ובו אנו מערבבים השטן, אדרבה נתת שמחה בליבי מעת דגנם וחמצם רבו בכיתי, והריני יכול להראות שוב את גודל חביבות המצוה.

והידור המצוה היא דווקא לטרוח בגופו ולקיים מה שנאמר ושמרתם את המצות, היינו שמירה מדבר שיכול להחמיץ, כלומר

מא וכל כך ישיש האדם בהידורי חומרות הפסח המעבידות אותו, עד שגם אם רב ממנו מספור, לא יניח עצמו מעבודות הכנות החג, וירכוש בממונו בלבד חומרות, וכמו שמסופר שכאשר נסע הרה"ק רבי שלמה מבאבוב זצ"ל במסעו לאסוף כסף עבור ישיבתו עבר אצל הברון רוטשילד שידוע שהיה תומך תורה גדול, כשהגיע לביתו הראה לרבי מבאבוב את ביתו ובנוסף הראה לו את דירתו המיוחדת לפסח אשר זה מקום שאין מכניסים בו חמץ כלל וכלל. מכל מקום הרבי מבאבוב לא התפעל מכך כלל והפטיר באומרו, לו היה זה חומרא שיהיה דירה מיוחדת לפסח אזי זקני ה'דברי חיים' מצאנו וודאי היה מחמיר בזה, ומכיון שצאנזער רב לא היה בית מיוחד לפסח למדתי מזה שאין בכך חומרא. וביאור הענין הוא שאין יוצאים ידי חובת מצה אלא מדבר שיכול להחמיץ שבשימור זה עושים את פעולת הסור מרע ועשה טוב, ולא יוצא האדם במין דגן שאינו יכול להחמיץ. כדאיתא בגמרא, כך לענין השהות בבית בפסח יש ענין להיות דווקא במקום שראוי להחמיץ והוא מקום שמכניסים בו חמץ ומנקים אותו בכוחות ה'קשר"ק' וטורחים בשביל לקיים את מצוות תשבתו שאור מבתכם, בבית כזה שפיר מקיימים רישא דקרא 'שבעת ימים תאכל מצות', משא"כ להיות בבית שלא טרחו בו בער"פ אין מעליותא כלל וכלל ואין זה נחשב הידור.

מב בחשוקי חמד הביא סייעתא לזה מהא דקיימ"ל הלוקח ספר תורה מן השוק כחוטף מצוה מן השוק, וביאר הנמוקי יוסף שאין לו שכר גדול כל כך כמי שטרח בכתיבתו, ויש מקום למידת הדין לחלוק ולומר אלמלא שבאה עליו בלא טורח, לא היה עושה אותה. כתבו הוא בעצמו או שכר סופר לכתבו, וטורח בתיקון הקלפים ולסבול עול הסופר עד שנכתב, כאילו קיבלה מהר סיני, יש למדת רחמים לומר כמו שטרח טורח זה כן היה טורח ללכת במדבר כדי לקבל תורה מהר סיני, עכ"ל. הרי שאם טורחים לנקות את הדירה שדר בה כל השנה מחמץ יש לו שכר גדול, מה שאין כן כאשר יש לו דירה מיוחדת לפסח, וסוגר את דירתו של חמץ ונכנס לדירת המצה ללא כל טירחה. ובפרט בדברי מצוה הקב"ה רוצה יותר מכל את היגיעה

הוא ליל שימורים לה' להוציאם מארץ מצרים בכל שנה ושנה, ולהראות שאנו מחבבים המצוות ביתר שאת וביתר עוז, וכל כך תרבה השמחה, עד שתרבה ההשפעה שיורק עלינו מלמעלה, ובנו יבחר ה' להיות לו עמו ונחלתו.

על כן יאזור כל בן איש חיל כוחו, וימלא שמחה בליבו שזיכהו השי"ת במצוות יקרות הערך האלו, ובידו לסתום פי השטן, ולהוכיח שלא נשקע ח"ו בשער הנ', ומכין עצמו על ידי ההכנות לחג בשמחה ובטוב לבב, ובזהירות מכעס, לאור יקרות לילה זה,

בדבר המצוה, כמו שפירש בבית אברהם מש"כ גבי רבקה 'ותמלא כדה ותעל', מיד 'וירץ העבד לקראתה' ופרש"י לפי שראה שעלו המים לקראתה. ולאחמ"כ כשביקש אליעזר עבד אברהם 'הגמיאני נא מעט מים מכדך', כתוב ותרץ עוד אל השקת לשאוב ותשאב לכל גמליו. הרי שהייתה צריכה לשאוב מים ולא עלו המים לקראתה. אלא בפעם הראשונה שבאה לקחת מים לצרכה אכן עלו המים לקראתה, אך בפעם השניה זה כבר היה לצורך מצות חסד כאן לא עלו המים לקראתה אלא הייתה צריכה להתייגע ולשאוב את המים. וכעין זה מצינו בשו"ת אבני נזר בגודל מעלת הטירחא באפיית מצות בעצמו, שכתב וז"ל: למה נמנע במצוה חביבה מאד פעם אחת בשנה, ונקנה מצות מן השוק כחוטף מצוה מן השוק, עכ"ל. ובט"ז כתב בשם ספר כוונות האר"י שיטריח עצמו במצת של מצוה עד כי יתחמם ויזיע ובוה ישבר הקליפות שנוולו משו"ל.

לחיותנו בהיום הזה

נר מצוה – בחיות הנשמה

מצוה הוא בכח החיות וההתחדשות, ובזה נוטלין את כחו ממנו ונשאר זקן וכסיל, ובודאי כשתיפסק חיותו, היינו כשישראל יעשו בהתחדשות ובחיות, יטלו ממנו חיות ומטא זמני' למתבלע'.

ולא זו בלבד אלא שאף מטר השמים של ההשפעות הרוחניות והגשמיות בהאי מילתא תליא וכמו שכתב בסידורו של שבת (ח"א שורש ג ענף א), וז"ל: 'כי אם נעשה מצות ה' בכל בחינותיה בגוף וחיות אור הנשמה שבכל מצוה: כן גם מטר השמים והברכה היורד מלמעלה לנגדינו ירד בבחינת גוף ונשמה שהוא חיות אור ברכת ה' שבתוכו ונתן זרע לזרע ולחם לאוכל ואוכל קימעא ומתברך עליו'.

ובזה יש לבאר גם מה שאמרה תורה (שמות יב יח) 'בערב תאכלו מצות', דהנה ידוע שענין העצלות הוא ענין היפך החיות רח"למי, שכן

כוח ואור החג נשאר על ידי חיבוב המצוה

והנה לאחר שהגיענו הלילה הזה להחיות נפשותינו ונשמותינו מטללי מעלה, ואמרנו את ההגדה עד שכל פמליא של נעלה האזינה לנו בהשתוקקות וכפי שנתבאר לעיל על מה שנאמר השמיעיני את קולך כי קולך ערב, ועד כדי שבאמירת ההלל רבתה השמחה כל כך עד כי פקע הלילה איגרא. ועתה שומה עלינו לדעת כיצד ממשיכים ומחזיקים כוח השפעות אלו, וכיצד מבטלים את כוחו של אותו הנחש הקדמוני האורב לפתחנו בכל עת ורגע, בכדי שלא יהיה ח"ו לפסח חטאת רובץ.

והנה מצאנו מזון לנפשינו בדברי השם משמואל (פרשת נצבים) המבאר שעל ידי חיבוב המצוה אנו נוטלים מהס"מ וכת דיליה את כל כוחותיו, וז"ל: 'והיינו כי חיבוב

שלא יעברו ח"י מינוטין ללא עיסוק בעיסה מ"י. מזה נדע ליקח לעבוד את ד', על דרך שאמרו (ספרא ריש פרשת צו) אין צו אלא זירוז מיד ולדורות, בפרט במצה שלא יבוא לידי חימוץ שלא יעבור ח"י רגעים.

העצלות נובעת היא מטומאת המת וכמו שמבואר הדבר בשם משמואל (פרשת נשא) מ"ד, ואילו הזרזות היא ענין הקדושה כנודע מ"ה, והנה אמצעה של תיבת 'מצות' הוא 'צו' והצדדים הם 'מת'. וכידוע באפיית המצות מקפידים

מג מייתי מהחידושי הרי"מ זצ"ל שביאר מדוע התורה השמיטה אות יו"ד מתיבת הנשיאים בהביאם את אבני השוהם ואבני המילואים לאפור ולחושן. פרש"י, 'אמר ר' נתן מה ראו נשיאים להתנדב בחנוכת המזבח בתחילה, ובמלאכת המשכן לא התנדבו בתחילה, אלא כך אמרו נשיאים יתנדבו צבור מה שמתנדבין, ומה שמחסירים אנו משלימין אותו. כיון שהשלימו צבור את הכל, שנאמר והמלאכה היתה דים, אמרו נשיאים מה עלינו לעשות, הביאו את אבני השוהם וגו', לכך התנדבו בחנוכת המזבח תחלה. ולפי שנתעצלו מתחלה נחסרה אות משמם והנשאם כתיב'. ולכאורה כוונתם הייתה לשם שמים שיוכלו לנדב דבר שאין הציבור יביא. מבאר החידושי הרי"מ זהן אמת שמטרתם הייתה קודש אך מכיון שלמעשה התעצלו נחסרה מהם היו"ד – כי מהותו של יהודי הוא מידת הזרזות.

מד וז"ל: 'וע"כ במה שפורש א"ע מטומאת המת שממנה באים לאדם עצלות ומרה שחורה וטמטום הלב, בא לעומתו בקדושה בבחי' חכמה שממנה בא אל החיות בעבודת השי"ת כדכתיב החכמה תחי' בעל"י. והבן כ"ז'.

מה בשל"ה הק' כתב במעלת מידת הזרזות שמכניס חיות בעבודתו יתברך, וז"ל: דעו בני, כי מעלת הזרזות היא מדה חשובה, לפי שמתחילת ברייתו של אדם, לא נברא אלא להיות זריו במעשיו ובדרכיו, כענין שנאמר 'יהי האדם לנפש חיה', מאי 'חיה', וזיוותא. ואמרו חכמינו ז"ל באגדה, 'עשאו עבד מכוון לעצמו, שאם אינו יגע, אינו אוכל. ראה מה שכתוב בענין 'וינחהו בגן עדן לעבדה ולשמרה', וכי עבודה ושמירה היה צריך, אלא, כדי לזרוז כו', עכ"ל. ויש לפרש מה שאמר הכתוב 'אשר יעשה אתם האדם וחי בהם', פירוש כענין 'לנפש חיה', שרצה לומר שיעשה בחיות ובזרזות ולא בעצלתיים, כשיש באדם רוח עצלות ועצבות, שהוא כח החיצונים, המכביד כל אבריו של האדם, באופן שאין כח באבריו לקום ממתנו, לעמוד לתורה ולתפילה, וכן בשאר המצות, ואז אבריו כאילו מתים. אבל 'יעשה אתם האדם', ויגבור כארי, על ידי דבקותו בה' אלהים חיים, ואז 'וחי בהם'. וגם כן קרוב לענין שפירש רש"י במסכת ברכות על הדברים הנאמרים בכוס של ברכה, ואחד מהן 'חיי', פירש רש"י, 'פרישק בלע"ז'. כלומר, שהוא בריא ולא הופג טעמו, והכל ענין אחד, עכ"ל. וכ"כ בפלא יועץ 'יהיה זריו במצות ויעשה כל מעשיו לש"ש בזרזות ושמחה ולא בעצלות ובעצבות, כי הזרזות והשמחה מרבה חיות וכתיב אשר יעשה אותם האדם וחי בהם ולא שימות בהם שהוא העצבות'. ע"כ.

מו כמ"ש בשו"ע, לא יניחו העיסה בלא עסק ואפילו רגע אחד. וכל זמן שמתעסקים בו, אפילו כל היום אינו מחמיץ. ואם הניחו בלא עסק שיעור מיל, הוי חמץ. ושיעור מיל הוי רביעיית שעה וחלק מעשרים מן השעה. וכתב במשנ"ב שהוא י"ח מינוטין.

ישראל רצון פנימי רק ע"י יגיעה מתעורר הפנימיות. וכן בכל מצוה כנ"ל. לכך אחר שקלים זכור שיכולין למחות שם עמלק על ידי התעוררות פנימיות כח ישראל'מי.

וכן זוכה על ידי היגיעה לטעום טעם המצוות וכמו שכתב ר' צדוק הכהן מלובלין (ליקוטי מאמרים עמוד כד), וז"ל: 'ושמעתי דאחר היגיעה הוא מוצא מציאה דבר שהוא שלא ביגיעתו דמציאה הוא בהיסח הדעת ולא ביגיעה רק מכל מקום לולי יגיעה זו לא היה מוצא זה, וכן באר מים הרי המים שם מצויים רק על ידי היגיעה דחפירה הוא מוצא אותן כך כל יגיעת האדם למצוא אותו מעיין נובע שבלב ממקור החיים יתברך שמו' מיח.

ודבר זה מרמז שעל ידי זריזות וחיות בעבודת השי"ת, א"כ אין המיתה - עצלות שולטת בה, לפי שנעשה מתוך חיות דקדושה למען שמו באהבה. כי על ידי היגיעה מתעוררת הנקודה הפנימית וחיות המצוה מתעוררת בנפשו, וכמו שכתב בשפת אמת (פרשת תצוה), וז"ל: 'והוא הרצון הטמון בכל איש מישראל והוא עיקר חיותו כי לב הוא עיקר הדבר כמ"ש עד לב השמים. וז"ש זוה"ק כמ"ש צור לבבי ע"ש והבן מאוד. ולכך הקדים הקדוש ברוך הוא שקלים כו' כי המן אמר אשקול כו' להראות שיש נדיבות גם בחיצוניות. והקב"ה הקדים כו'. שנדיבות ישראל בא מפנימיות רצונם. שיש בכל איש

מז וכל זאת הוא מלבד ענין השכר הרב הצפון ליגיעי המצוות וכמו שכתב בשו"ת כתב סופר, וז"ל: 'נ"ל כי הוא לטובת האדם כי לפום צערא אגרא וכל שיש לאדם יגיעה יותר עד שבה לעשות המצוה יש לו שכר יותר ושכר פסיעות יש ולכן לא חפץ ה' שימצא דברי תורה בלא יגיעה כדי להרבות שכרו ורצה הקדוש ברוך הוא לזכות לכן הרבה להם תורה וכו' היינו שהכביד עליהם כדי להרבות שכרם, ויש לפרש מה רב טובך אשר צפנת היינו ממה שצפנת מאתנו ולא נדע עד אחר היגיעה מזה נראה כי הכל לטוב לנו, ויצונו כל החוקים האלה לטוב לנו כל הימים'.

מח מסופר שהגיע פעם פרופסור רבאי לאפיית מצות, והנה ענינו ראו פלא גדול, בחדר נפרד עמדו חביות מים, והחדר אחר היו שקיות קמח, ומחלון קטן בין שני החדרים שפתו את המים אל קערת הקמח ושם עמד אדם ולש בידיו את הבצק כשפתותיו דובכות לשם מצת מצוה בדביקות עילאית, והאיש משתהה בראותו את המראה הגדול הזה, וניגש אל אחד מהאחרים על המקום ובפנים זועפות שאלו אמור לי מעתה, מדוע הינכם מנהלים את המאפיה בצורה ישנה, הלא היום אפשר להעמיד לכל דבר שיעשה על ידי מכונות ללא כל מגע אדם, מה הטרחה הגדולה אשר אותם עושים, נדמה לי - הפטיר בלעג - שאתם שמחוגי שעונכם לא זוו מאתיים שנה. ענה לו הנשאל כדרכו של יהודי בשאלה, האם ניסית פעם לשחק בכדור כנהוג אצלכם לבד ללא עוד אנשים, לזרוק מיד אחת לרעותה, הלא לא יקרא לכך שם משחק, כמו"כ אם לא נעסוק אנו בידינו ונייגע גופנו באפיית המצות, היקרא להם שם מצות. אמנם זהו בבחינת ענה

ידי היגיעה בתורה כדכתיב ומדבר מתנה. במדבר. במלולא. כחן של ישראל בפה.

יעזרנו השי"ת שיקוים בנו מאה"כ (מיכה ז טו) כימי צאתך ממצרים אראנו נפלאות, ואמרו (מכילתא דרבי ישמעאל בשלה פ"ח) אראנו מה שלא הראתי אל אבות שהרי נסים וגבורות שאני עתיד לעשות עם הבנים יותר הם ממה שעשיתי לאבות, וכן הוא אומר (תהילים קלד) לעושה נפלאות גדולות לבדו כי לעולם חסדו. ויהי רצון שכל העבודות שעושים לכבוד יו"ט שיעלה לנחת רוח להשי"ת, והוא יגאל אותנו בקרוב בגאולה העתידה, כמ"ש (ר"ה יא.) בניסן נגאלו ובניסן עתידין להגאל, במהרה בימינו אמן.

על ידי היגיעה זוכים לאור

ובפרט בג' הרגלים בהם זוכים יותר להתגלות האור על ידי היגיעה, וכמו שכתב בשפ"א (פרשת חקת), וז"ל: 'וכמו כן יש זמנים מיוחדים להתגלות שורש העליון שבת וג' ימים טובים וי"ב חדשי השנה שיש בהם התגלות מציוור הפנימי כמ"ש אתה יצרת עולמך מקדם. וכ' ויטע כו' גן בעדן מקדם וישם שם את האדם. א"כ עיקר מקומו של אדם הי' דבוק בגן מקדם. ואחר החטא נתקן ע"י התורה להיות נמשך הארה מנהר היוצא ומתפרד לד' ראשים ולי"ג מדות שהם הארות מצומצמים יותר לכן נקראו מדות. וד' פרד"ס הם דרכים רחבים וגבוהים ביותר. ולכל אלה ההארות זוכין על

כסיל כאיולתו, אך כלפי עצמנו הדברים מבוארים שכל שטורח וימתייגע האדם בעסק המצות והמצוות הרי הוא זוכה לטעום טעם העליון של מצוה זו, ולהחיות את גופו ונפשו.

והגדת לבנוך

וכאן הבן שואל

ה' ממצרים מבית עבדים'. וכן מה שנאמר (דברים ו כ) 'כי ישאלך בנוך מחר לאמר מה העדות והחוקים והמשפטים אשר צוה ה' אלהינו אתכם'. וכן אמרו ז"ל (פסחים פ"י מ"ד) שעושים כל הנך השינויים בשביל שישאלו התינוקות.

הרי לנו שכל עניינו של הסדר הוא ענין חינוך הבנים, וסיפור יציאת מצרים, ולהרגילם בהכרת הבורא ונפלאותיו. עד כדי כך שכתב בערוך השולחן (או"ח סימן תע"ב) שאף שבכל השנה כולה אין הבנות בכלל החינוך, מכל מקום פסח שאני כיון שעיקר האמונה תלוי ביציאת מצרים מט. והנה ביאר רש"י (שמות כב יז) על מה שאמרה תורה 'ויקוד העם וישתחו' – ופירש רש"י על בשורת הגאולה ביאת הארץ והבנים, וביאר בשו"ת הרשב"ש

מצוות הפסח - הם עבור חינוך הבנים

הנה נשתנה מועד זה מכל מועדות באשר רוב מצוות ליל הסדר אינם מיועדות כלל עבור קיום המצוה בפני עצמה, אלא רק כהכשר מצוה בשביל שעל ידי זה יסופר בענין יציאת מצרים עד שאמרו 'וכל המרבה לספר ביציאת מצרים הרי זה משובח'. וגם בתורה בכל עת אשר מוזכר ענין חובת מצות ליל החג כרוך הוא תמיד בשאלת הבנים, וכמו שאמרה תורה (שמות י ב) 'ולמען תספר באזני בנו ובן בנוך את אשר התעללתי במצרים ואת אתותי אשר שמתני בם וידעתם כי אני ה''. וכן הוסיפה התורה לומר (שמות יג יד) 'והיה כי ישאלך בנוך מחר לאמר מה זאת ואמרת אליו בחזק יד הוציאנו

מט וז"ל: 'ויראה לי דאע"ג דבכל מקום אין הבנות בכלל חנוך מ"מ בליל פסח צריך לחנוך גם כן מפני שעיקר האמונה תלוי ביציאת מצרים ומצוה לחלק לתינוקות קליות ואגוזים כדי שיראו שינוי וישאלו והתורה הקפידה על שאלת הבנים בלילה הזה'.

לכל ארבעת הבנים ולחנכם לאמונה שלימה דוקא בחג זה יא.

ואף הבן הרשע יתפעל מליל הסדר ואורותיו אמנם כל זה כאשר אנו נכין את הדבר כמו שצריך, ונאמר 'הא לחמא עניא כו' כל דכפין ייתי ויפתסח' – והוא קריאה לכל דכפין עניא היינו שרעב הוא בנפשו מחמת שפגם וכמו שמבאר בארוכה בישמח ישראל (הגדה של פסח) שגם מי שחטא הרבה ופגם באמונה שהוא פגם המוח, ייתי ויפתסח עמנו שכן עתה הוא זמן גאולה לכל. ואם אכן נזמין במאור פנים את כל ארבעת הבנים ונחנך אותם כל אחד לפי דרכו להטעימו האור הנערב של התורה ומצוותיה הרי אז גם הבן הרשע יתפעל מסידורו של הלילה הזה, וכמו שמבואר הדבר בשפ"א (לפסח) נב.

(סימן תצד) שהכוונה היא לכך שבביאת הארץ כשיזכו לבנים יזכו לקיים הסדר כהלכתו בשאלת הבן החכם. ולפיכך השתחוו על בשורת הבנים שיהיה להם בן חכם.

כנגד ארבעה בנים דברה תורה

ובשורה זו נוגעת לכל ארבעת הבנים בהם מדברת ההגדה, ויש להבין מה תועלת ובשורה יש בכך שיזכו לבן הרשע או לזה שאינו יודע לשאול או לתם. אמנם עם היות הבנתינו במועד זה שהוא זמן חינוך וגאולה לכל, והשי"ת ברוב רחמיו כי לא ידח ממנו נדח, לא ישאיר נפש אחת מישראל בשבי הקליפות, ודוקא לטעם זה הוזכרו בהגדה כל ארבעת הבנים ואף הבן הרשע כי לכולם תקוה, רק עלינו מוטל לספר ולהאיר

נ וז"ל: 'ולפיכך השתחוו על בשורת הבנים שיהיה להם בן חכם. עוד יש לומר על בשורת הבנים שינצלו מהמשחית שנאמר בנגפו את מצרים ואת בתינו הציל וזו היא ג"כ בשורת הבנים'.

נא וכמו שכתב שר' צדוק הכהן מלובלין, וז"ל: 'אבל מכל מקום בהדי כבשי דרחמנא למה לך כשיתן ה' יתברך בנים בודאי יהיו לטוב וכמו שבאמת יצא ממנשה משיח בן דוד ואף במנשה עצמו דורשי רשומות אמרו שיש לו חלק לעולם הבא. וזהו בשורת הבנים שאף הבן רשע מכל מקום לעתיד יבורר מה' יתברך ועמך כולם צדיקים ולא ידח ממנו נדח וזה זכו על ידי יציאת מצרים שאף שהיו בשפל המצב מכל מקום הוציאם ה' יתברך'.

נב וז"ל: 'ולכן הקהה את שיניו בעבור זה עשה ה' לי. שהרי אני זכיתי לראות ולהבין הגאולה כמ"ש בעבור זה שרואה בעין. לי ולא לו שהוא בעצמו מעיד על עצמו שאינו רואה וזה הקהה את שיניו. ומ"מ על ידי התשובה שרואה שהחכם שעושה לשם שמים מבין בסוף הכל בעצמו. גם הוא מכניע עצמו וחוזר בתשובה. ולכן אמחז"ל בפסוק ויקרו וישתחוו על בשורת הבנים. אף על פי שבבן רשע מיירי הפסוק. רק משום שגם הוא מתפעל בהגדה זו. וכעין זה שמעתי מפי מו"ז ז"ל'.

ויודע שהם הלכות הפסח, ותגדל הקושיא במה שעונים לו 'אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן', וכי לא ידע הבן החכם קודם לכן הלכתא זו.

ויש לבאר שהחכם אכן יודע אך הוא תמה מדוע יש ריבוי כה עצום של הלכות פסח, ומדוע יש גם עדות וגם חוקים וגם משפטים אשר צוה ד' לעשות אותם. ועל זה עונה לו אביו 'אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן', היינו כשם שאסור לאכול לאחר אפיקומן מאומה כדי שישאר בפיו טעם מצה, כך ריבוי ההלכות בהלכות הפסח ובכללות התורה הקדושה הוא שישאר תמיד טעם תורה בפינו.

ואפילו הקובע עתים לתורה רק שעה אחת ביום אזי מלימוד זה צריך שישאר בפיו טעם לכל היום, כי תורתנו הקדושה היא חיינו ואורך ימינו. וזהו אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן נוט' אפיק – כשיוצאים אזי מן – שימשיך לזון וליתן טעם בפיו לכל היום.

*

ואין שיעור כמה תפילות צריך לשפוך על הצלחת הבנים בלימוד התורה ובעבודת ה', וידוע שהגאון הסטייפלער זצ"ל תמיד התפלל שחיימ'קה שלו יהיה תלמיד חכמים, ואע"פ שרבי חיים קנייבסקי (שליט"א) [זצוק"ל] כבר חיתן את נכדיו, היה עדיין הסטייפלער מתפלל על זה תמיד

אמנם עבודת עבודה זו מתחלת היא עם ההכנות לחג שלא יהיה להם לטורח, אלא ימצאו בה את הטעם הנכון והנעים לחיך, וזה אם נעשה הדבר כמו שנתבאר לעיל, באמונה, בשמחה, בבטחון, ובהשתוקקות עצומה, הן בעבודת ערב החג באשר יכולים אנו להסביר את גודל ההתרגשות בעבודת ההכנה של כוונת התקיעות של גירור הכתלים, בכדי לערבב את השטן על ידי חיבוב המצוה. וממשיך הדבר בשמחתינו ביגיעה בפועל בכדי שנזכה לטעום טעם המצוה. ונמשך הדבר בזהירות העצומה במשהו חמץ ובמשהו כעס. עד עת בקוע השמים את שעריו ומלאכי השרת ידודון ידודון לקול שירת ההלל בלב ונפש חפיצה.

ומעשה אבות סימן לבנים באם אכן ננהג ככל הלכות הפסח המנויים לעיל משפטיו וחוקותיו, יראו הבנים ויכנסו הדברים בלבבם, וארבעת הבנים כולם כאחד שוב ישובו לצור מחצבתם ונאמר לפניו כולם כאחד שירה חדשה – הללויה.

שאלת בן החכם הוא מה העדות והחוקים והמשפטים אשר צוה ד' לעשות אותם אף אתה אמור לו כחוקת הפסח - אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן. צריך להבין מה הבן החכם שידוע ללמוד שואל מה העדות והחוקים והמשפטים והלא מכיר בהם

אונגעזאפטע חינוך הטהור צרופה באמונה יוקדת, שילוהו בכל משעולי החיים.

השי"ת יעזור שיהיה לנו ילדים טובים^ג ונוכל לספר להם יציאת מצרים בליל הסדר כיאה וכנוכח, איש בביתו בבחינת 'מלך ביופיו תחזינה עיניכם', שכל ישראל בני חורין הוא ובני ביתו וילדיו, ונוצה לראות בנים ובני בנים עוסקים בתורה ובמצוות.

*

סידור הקערה. המבנה של הקערה הוא ב' סגול זה על זה. ויש לומר בזה שכן כלל ישראל הוא עם סגולה כמ"ש (שמות יט ה) והייתם לי סגולה מכל העמים. ומעלתם של בני ישראל הוא ביותר בב' עניינים, א' התייחסותם לאבות הקדושים אברהם יצחק יעקב. ב' הוא שהם מובדלים מאומות העולם מאיסור עריות ואכילת שקצים ורמשים ובכל ענייני הקדושה. יד

שיהיה תלמיד חכם, ואכן זכה שבנו מרן שר התורה הגר"ח עלה והתעלה מאוד במעלות כל התורה כולה.

רואים שכל הזמן צריך להתפלל על גוטע קינדער ולא רק כשהילדים נולדים ובעודו בביתו, אלא כל צריך להמשיך כל הזמן עד סוף כל הדורות להתפלל על זה כמו שכתוב (שמות י ב) 'למען תספר באזני בנך ובן בנך את אשר התעללתי במצרים', אין כתוב רק למען תספר באזני 'בנך' בלבד אלא גם 'בן בנך', שהחינוך צריך להיות למען כל הדורות הבאים.

ולכן אמרו (פסחים ט). על רבי עקיבא שהיה מחלק קליות ואגוזין לתינוקות בערב פסח כדי שלא ישנו וישאלו, כי צריך לעשות הכל בשביך שישרש בלב התינוק סיפור יציאת מצרים, והחוש יורה על מציאות שילדים נמשכים לסיפור יציאת מצרים, ויש לזה השפעה לטובה

נג באור החיים הקדוש כתב והגדת לבנך היום הוא לאמר, שאם יגיד הגדה האמורה בענין, יזכה ה' שיגיד לבנו. וידוע שלימוד מאמר זה בליל הסדר מחיש ישועה לחשוכי בנים.

נד כמ"ש במדרש אמר רבי שמעון בר יוחאי בפסוק מדד ה' את כל האומות ולא מצא אומה אחת ראויה לקבל את התורה אלא דור המדבר וכו'. אמר רבי נתחום בר חנילאי משל לרופא שנכנס לבקר שני חולים אחד לחיים ואחד למיתה אמר לזה של חיים זה תאכל וזה לא תאכל ושאינו לחיים אמר כל דבעי הבו ליה כך עובדי כוכבים שאינן לחיי העוה"ב כתיב בהם כיוק עשב נתתי לכם את כל, אבל ישראל שהם לחיי העולם הבא זאת החיה אשר תאכלו. וכ"ה בספרי, ד"א בהנחל עליון גוים, כשנתן הקב"ה תורה לישראל עמד וצפה ונסתכל, שנאמר 'עמד וימורד ארץ ראה ויתר גוים', ולא הייתה אומה שבאומות שהייתה ראויה לקבל את התורה אלא ישראל. רבי ירוחם זצ"ל אמר בחדות לשונו שכלב אינו משחית את קיבתו בחמאה סרוחה. לכן הגוים אינם משחיתים עצמם כלום בנבילות וטריפות. וזה גופא שנבילות וטריפות מזיק לנו לכלל

(חזרת), כי נצח היינו הכח לְנִצָּח ולהישמר בקדושה, ולכן יש הוד זה מורה על נקיות וטהרה, ועל שמירת היסוד. והקערה עצמה היא מידת 'מלכות' הכוללת בתוכה את כל המידות. ^{יג} והג' מצות הם כנגד חב"ד שכן צריך דעת לכזית מצה לאוכלו כדבעי.

תיבת 'קערה' הוא לשון ער, מורה על התעוררות הלב לעבודתו יתברך, כשיש התעוררות באתערותא דלתתא הוא גורם לאתערותא דלעילא ^{יג}.

והנה בקערה אנו מבטאים את מעלת ישראל בב' הדברים המצוינים לעיל, שסגול אחד של מורה על והייתם לי סגולה, על מעלת ישראל שהם בני אברהם יצחק יעקב ע"ה, שהם מרמזים לחסד (אברהם) גבורה (יצחק) תפארת (יעקב). וזה הסגול הראשון בו מונחים הזרוע (חסד) ביצה (גבורה) מרור (תפארת).

והמעלה השניה היא פרישות וקדושת ישראל מרומז בסגול השני במידות נצח (חרוטה) הוד (כרפס) יסוד

ישראל, הוא אות ומופת על אמונה, אות ומופת על קדושת ישראל, שקדושה אינה סובלת שום דבר, ודוקא מגודל קדושתם הכל מזיק להם. וזהו מעלת ישראל וקדושתם.

נה כתב הרב חיד"א יסדר קערת הלילה בעצמו וזה סדר הקערה על דרך האמת כזה: חב"ד ג' מצות. חסד גבורה זרוע ביצה. תפארת מרור. נצח הוד חרוטה כרפס. יסוד חזרת. והקערה מלכות. וילך לבה"כ ויכוין מאד בערבית כי רבו מאד זיון עילאין ואורות גדולים בשמים גדולי גדולים תלי תלים.

נו כמ"ש בזוה"ק ר' יהודה פתח אני לדודי ועלי תשוקתו, באתערותא דלתתא אשתכח אתערותא דלעילא דהא לא אתער לעילא עד דאתער לתתא וברכאן דלעילא לא משתכחי אלא במה דאית ביה ממשא ולאזו איהו ריקניא. מנלן מאשת עובדיהו דאמר לה אלישע הגידי לי מה יש לך בבית, דהא ברכאן דלעילא לא שריין על פתורא ריקניא ולא באתר ריקניא, מה כתיב ותאמר אין לשפחתך כל בבית כי אם אסוך שמן, מאי אסוך, אלא א"ל שיעורא דהאי משחא לאזו איהו אלא כדי משיחת אצבעא זעירא, אמר לה נחמתי דהא לא ידענא היאך ישרון ברכאן דלעילא בדוכתא ריקניא אבל השתא דאית לך שמן דא הוא אתר לאשתכחא ביה ברכאן. מנלן דכתיב כשמן הטוב וגו', וסיפיה מה כתיב כי שם ציוה ה' את הברכה חיים עד העולם, ובאתרא דא שראן ברכאן.

ובאור החיים הקדוש מבאר ע"פ יסוד זה, כי בחינת הקדושה לא תקדים אלא למזמין אותה ומעיר על הדבר, והוא סוד אמרו ואד יעלה מן הארץ והשקה, מלמעלה את כל פני האדמה. כלומר רק לאחר שהאד עולה מלמטה יורד הגשם מלמעלה ומשקה את הארץ. וכ"כ בספה"ק אוהב ישראל עזה"ד וביאר, כי בתחילת הבריאה היה אז אתערותא מיניה וביה, ואחר הבריאה צריך אתערותא דלתתא. והוא, כי עיקר כוונת ותכלית הבריאה היה כדי להטיב לכל הנבראים ולהפיק רצונם של כל אחד ואחד, ועל ידי זה שנתעורר הרצון מלתתא וחפצים בו עם ה', נתעורר גם רצון העליון כביכול להשפיע ולהטיב לעמו ישראל. אמנם דבר שאין בו צורך לעולם, אין השפעה באמתו ית"ש להעולם כשאינן כאן מי שיקבל דבר זה, רק כשיש הכנת המקבל על ידי זה נתעורר רצון הטוב להטיב. ועי' מש"כ בשלה"ק בזה.

שהאדם נכפף ואינו מתנשא הוא יכול לעמוד איתן במלחמת היצר.

מספרים על הרה"ק ר' אהרן מבעלזא זצוק"ל כשהיה ילד קטן הסיב על שולחן אביו המהרי"ד זצוק"ל, ושעה כמה וכמה שינויים בסדר שיבוא הבן ירגיש וישאל ובכך יקיים מצוות והגדת לבנך בדרך שאלה ותשובה כיהי, אך לא הועילו כל השינויים כי בנו לא שאלו מאומה. פנה המהרי"ד לבנו ושאלו מדוע אינך שת אל השינויים שהנני עושה על מנת שתשאלני, וענה ביושר ליבו שעל אב לא שואלים שאלות.

המוסר השכל מעובדה זו, שאין לנו לשאול חלילה שאלות על השינויים כביכול שהקב"ה עושה, אלא נחיה באמונה ובבטחון באבינו שבשמים באחד הוא אלוקינו שבשמים ובארץ, ונריש בליבנו לכל השנה כולה לחיות חיי אמונה פשוטה דבוקה וצרופה באלקים חיים.

הנה כשנתבונן שאכילת כזית מצה הוא מצות אכילה היחידה שהיא מדאורייתא אף בזמן הזה, ודווקא אכילה מצוה זו היא משולה לפרוסת עני, כמו שאנו אומרים בהגדה של פסח 'הא לחמא עניא', ואמרו ז"ל (פסחים קטו:): לחם עוני, עני כתיב (דברים טו ג), מה עני שדרכו בפרוסה, אף כאן בפרוסה, ואכן כל אחד יעיד על הקושי למצוא מצה שלימה ממש, ללא חורים וסדקים, עליות ומורדות משא"כ באתרוג, כי אכן מצה צריך בה הרבה דעת.

ויש לפרש נוסח ההגדה 'הא לחמא עניא' – זה מלחמת היצר שאנו כמו העניים במלחמה זו, שכן במלחמת היצר אנו באים דלי כוחות ורשים נגד כוחות שמימיים, אך 'די אכלו אבהתנא' אם הרצון ומידות האהבה שיש לנו לרבש"ע, אף 'בארעא דמצרים' בערות הארץ במקום השפל הזה, יכלנו. וטעם הדבר, 'כל דכפין ייתי ויכול' – ככל

נז עיקר מצוות והגדת לבנך מקיימים בדרך סיפור בשאלה ותשובה, שנאמר כי ישאלך בנך, לכן תיקנו חז"ל לעשות שינויים לתינוקות כדי שיראו וישאלו ויאמרו מה נשתנה, עד שישב להם עבדים היינו. ויסוד הדברים כתב בשיבולי הלקט וז"ל: ומה שמגביהין הקערה כדי שיראו התינוקות את השינוי וישאלו לפי שמצוה לפתוח להם פתח לשאלה כדכתיב והגדת לבנך ביום ההוא לאמר וכו' ובכל לשון ובכל ענין ששואל ואומר מה זה נפטרין מלומר מה נשתנה.

ונחלקו הראשונים האם שאלות מה נשתנה שנקבעו לאומרם בהגדה מעכב או שיוצאים בכל שאלה שהבן שואל, דעת הרשב"ם שאם שואל איזה שאלה כגון למה עקרת הקערה וכיוצא ב' יצא, אך דעת התוספות שם ששאלות מה נשתנה מעכבים.

שביעי של פסח

הבה נתבונן ששירה איננו קול הברה פשוטה, אלא יש בה תנועות ועליות וירידות ובכך נוצר שיר נאה וערב לאוזן, כך על ידי העליות והירידות שיש לאדם בחיי היום, נסיונות ומורדות יוצא מזה שירה חדשה וזמירות לאל חי.

לכן כתוב (שמות טו כ) ותקח מרים הנביאה אחות אהרן את התוף בידה, כי התוף הוא סמל כלי נגינה שהקול בוקע ממנו על ידי הכאה וירידת וכיפוף הידיים. וכך אנו מוצאים בשירת הללוים שניגנו בכינור, וכל בר דעת מבין שאם יניחו את המקל על הכינור ולא יורידו אותו מטה ומעלה לא יעשה שום קול ניגון, ורק ע"י ההולכה למטה ולמטה יצא קול נעים וערב. יש

משל למה הדבר דומה, לאבא שרוצה שבנו ילמד כיאה אזי הוא נותן

בשביעי של פסח הושיע ד' את ישראל וכאשר ראו את מצרים מת על שפת הים אמרו שירה. איתא בספיה"ק שפת אמת שבשבת שירה אזי הקריאה מעוררת את הזמן ויש בה את ההשפעות שהיה בעת ההוא של קריעת ים סוף ואמירת השירה, כל שכן בשביעי של פסח שביום זה עברו ישראל בתוך הים בחרבה, ראוי להכין את הלב והמוח לקראת יום גדול ונשגב זה.

אפשר להמליץ על מה שנהוג לאחל איש לרעהו ש'הכל יעבור כשורה', שהכוונה שהכל יעבור ע"י השירה שהיא מלשון שורה^{ני}, שכל המעיקין ומרעין בישין יסתלקו בזכות השירה, שלכל אחד ואחד יבקע הים בדבר הצריך לו להיפקד בדבר ישועה ורחמים, אכ"ר.

נח ע"י להלן בדברי השפ"א.

נט בספיה"ק שפת אמת כתב ששירה הוא מלשון 'שור' היינו חומה ישרה, כמ"ש בנות צעדה עלי שור. כי ניגון יש בו עליה וירידה והשירה מאחדת אותם לקו ישר. ומבאר ששירה

לו 'דחיפה' ע"י שמבטיח לו משהו או נותן לו משהו בפועל, כך הם הדברים אמורים כלפי ה'דחיפות' שכל אחד ואחד עובר, הם אינם אלא דחיפות שהקב"ה נותן לנו למען הטיב עמנו בעבור נפשנו. ס

אמורים רק לאחר שליכו של האדם מתיישר והוא מתגאה ומתכונן שכל הגאות שיש בעולם הוא לחי העולמים בלבד. ובכך מפרש מאה"כ 'אז ישיר', שנתעוררו בבחינת השירה כל הברואים, שיש בכל נברא בחינת שירה כמ"ש בפרק שירה. ואיך יעזי האדם לשיר שירה לפנין יתברך אמר הכתוב 'אשירה לה' כי גאה גאה', כשידע שכל הגבהות הוא לשי"ת, ובהתבוננות זו יוכל לשיר שירה, כי שירה אי אפשר לומר רק ע"י התרוממות הלב. ולכן כאשר ליכו של האדם מתיישר ויודע שכל הגאות הוא לה' לבדו, תבוא לו בחינת השירה 'כי שירה היא אחר התישרות לב האדם'. ומביא בשם זקנו החידושי הרי"ם זצ"ל לפרש מאה"כ 'ולישירי לב - שמחה', שעל ידי ישרת הלב באה השמחה. ולכן כלל ישראל לאחר שנתיישר להם דרך השם יתברך, ומעתה הבינו שגם כשהיו במצרים הכל היה בהנהגה של השי"ת, יישרו את ליבם ולכן פתחו ואמרו שירה.

ובכך מבואר מה שאמרו ז"ל אמר ריש לקיש, מאי דכתיב אשירה לה' כי גאה גאה, שירה למי שמתגאה על גאים. דאמר מר, מלך שבחיות - ארי, מלך שבבהמות - שור, מלך שבעופות - נשר, ואדם מתגאה עליהן, והקב"ה מתגאה על כולן ועל כל העולם כולו. כי ענין השירה הוא להכניע עצמנו תחת עול מלכותו ית'. ובמהרש"א מבאר בזה את המשך הפסוק 'סוס ורכבו רמה בים', דהראה ה' את גאיתו שהשליך את הרוכב המתגאה על הסוס. ובגבורות ה' למחר"ל מבאר עפ"ז את דברי המכילתא עה"פ רמה בים, כיון שראה ישראל שרה של מצרים נופל התחילו נותנים שירה, לכך נאמר רמה פירוש רמה משמע כמו מי שמרים את אחד וזורקו ואילו המצרים הם עצמם היו נופלים ויורדים לים ולא נקרא זה רמה, אבל רמה מורה שהגביה אותו בכחו ורמה אותו בים, וזה נאמר על שר של מצרים ועליו נאמר כי גאה גאה סוס ורכבו, שהשר הוא מתנשא עליהם והוא יתברך היה מתנשא וגאה עליהם.

ס במדרש מבואר על מעלת הנסיונות שיש לאדם שאינם אלא מכות שהקב"ה מכה על גבי הצדיקים ובכך מראה לאינם נשברים כי הם טובים כדרך שמכה אדם על כלי לראות את חוזק הכלי לפני שקונה את הכלי, וז"ל: כתיב ה' צדיק יבחן ורשע ואוהב חמס שנאה נפשו, אמר רבי יונתן היוצר הזה אינו בודק קנקנים מרועים, שאינו מספיק לקוש עליהם אחת עד שהוא שוברם, ומי הוא בודק בקנקנים יפים אפילו מקיש עליהם כמה פעמים אינם נשברים, כך אין הקדוש ברוך הוא מנסה את הרשעים אלא את הצדיקים שנאמר ה' צדיק יבחן. וכתיב והאלהים נסה את אברהם, אמר רבי יוסי בן חנינה הפשתני הזה בשעה שהוא יודע שהפשתן שלו יפה כל שהוא כותשה היא משתבחת וכל זמן שהוא מקיש עליה היא משתמנת, ובשעה שהוא יודע שהפשתן שלו רעה, אינו מספיק לקוש עליה אחת עד שהיא פוקעת, כך אין הקדוש ברוך הוא מנסה את הרשעים, אלא את הצדיקים שנאמר ה' צדיק יבחן. א"ר אלעזר משל לבעל הבית שהיה לו ב' פרות אחת כחה יפה, ואחת כחה רע, על מי הוא נותן את העול לא על זאת שכחה יפה, כך הקדוש ברוך הוא מנסה את הצדיקים שנאמר ה' צדיק יבחן.

וכן מבואר במדרש עה"פ קח את הלויים, זהו שאמר הכתוב ה' צדיק יבחן, אין הקב"ה מעלה את האדם לשררה עד שבוחן ובודק אותו, וכיון שעומד בנסיונו הוא מעלה אותו לשררה, וכן

לאחר מכן, ובכך הניגון מתייפה ובסך השלם של הניגון יוצא ניגון ערב לאוזן ומעים לזמרה, כך בעבודת השי"ת הירידות הם לצורך העליה שתבוא לאחר מכן, ותדע שהירידה הוא חלק קטן מהשירה הכללי, ולכן החכם עיניו בראשו ויראה את הנולד מירידה זו שתצמח מזה עליה, ולכן עשה הכל מתוך שמחה של מצוה. סג

ולכן לא ירך לבכך ואל תרא ואל תחת מן אותם ירידות שיש לך, כי כל הירידות הם לצורך עליה (ע"פ מכות ז:), וצריך לזכור בשעת הירידה שהיא לצורך עליה, ולבסוף מהירדה והעליה יחד תבא שירה לקב"ה על שעמד בניסיון. סב

וכשם שבשעה שמנגנים ניגון גם בשעה שהוא ב'ירידה' אין לכך משמעות ללא ה'עליה' שיהיה

את מוצא באברהם אבינו נסהו הקב"ה עשר נסיונות ועמד בהן ואח"כ ברכו, שנאמר וה' ברך את אברהם בכל. וכן יצחק – נסהו בימי אבימלך ועמד בנסיונו ואח"כ ברכו, שנאמר ויזרע בארץ ההיא ויברכו ה', וכן ביעקב – נסהו בכל אותן הצרות בעשו ברחל ובדינה וביוסף, והאיך יצא מבית אביו כי במקלי עברתי את הירדן וברכו, שנאמר וירא אלהים על יעקב עוד בבואו מפרן אדם ויברך אותו. וכן ביוסף – באשת פוטיפרע והיה חבוש י"ב שנים, ואח"כ יצא ונעשה מלך, על שעמד בנסיונותיו. הוי אומר ה' צדיק יבחן. אף שבטו של לוי נתנם הקב"ה לשבט המשרת לפניו כי נתנו עצמן על קידוש שמו ית', ולכן ניסה אותם משה לקיים מה שנאמר ה' צדיק יבחן, וכיון שעמדו בנסיונם - 'היו לי הלויים'.

סא כך גם היה ביציאת מצרים שהיו ישראל נבוכים בדרך כמ"ש ואמר פרעה לבני ישראל נבכים הם בארץ סגר עליהם המדבר, והיו במצב של ירידה וקטנות המוחין, ומבאר המגיד מקאזניץ זצ"ל שהיה זה מחסדי הבטרא יתברך שמו, כי לולא קטנות המוחין של ישראל לא חזקו המצרים את רוחם לרדוף אחריהם בים ולא היו נטבעים ולא נתכבד כבוד שמים, כי איך נואלו שרי צוען אחרי כל המכות שהווכ ואחרי כל הניסים שראו שיצאו ממצרים ביד רמה, אלא כיון שהרגישו בקטנות המוחין ובכלבול שהיה לבני ישראל אמרו בלבם קצרה ידו של מושיע של ישראל להושיע, ולכן רדפו אחרי בני ישראל אל תוך הים וגבר יד ישראל. הרי שכל כבוד שמים שיצא היה מחמת הירידה כי היא לצורך עליה.

סב ובספה"ק עבודת ישראל מדמה את שעת הנסיון לאדם שעולה במעלות סולם, אשר צריך לעלות על שלב היותר גבוה עוקר רגל אחת משלב שתחתיו ונשאר עומד כרעג ברגלו אחת על הסולם ורגלו אחת באויר, ואז צריך הבחנה ושמירה יתירה שלא יפול חלילה. כך הענין בעבודת ה' בשעת ניסיון שאע"ג שיעלה אח"כ יותר גבוה כי הירידה היא לצורך עליה, מ"מ בשעת הנסיון נשאר עומד כמו על רגל אחת ואז צריל שמירה גדולה וחיווק, ה' ישמור לנצח כל החוסים בו, עכתו"ד.

סג כשאדם בעת שמחה גם דברים שמפריעים לו בדרך כלל אינם משפיעים עליו, לדוגמא ישנם אנשים שמפריע להם שנותנים להם טפיחה על השכם ללא הודעה קודם, אך כשהיה

החמימות והתלהבות בגודל האי יומא טבא קדישא. וצריך להכין את פעמינו לקראתו כנדרש ולעצור מלידי הזמן ולהתבונן היטב במהות של יום־סי, ולא'ל ברוך זמירות ניתן ברוך שיר ושבח.

יעזרנו השי"ת שיום טוב הבא לקראתנו לשלום יהיה האחרון של פסח – הפסח האחרון בגלות, ונודה לשי"ת שיר חדש על גאולתנו ועל פדות נפשנו, ויבנה ביהמ"ק במהרה ושם נשיר שיר חדש – כי בימות המשיח יתגלה ביותר כח הנגינה במדרגה השמינית שבהסי, וימי הפסח שהם שמונה ימים [בחור'ל], וכן

ועל זה אמר נעים זמירות ישראל (תהילים קג) כל הנשמה תהלל י"ה, ששירת חיים של יהודי הוא כמו נשימה, הנשימה הוא כמו עליה וירידה כל העת, כי על ידי העליות והירידות נוצר השיר להלל לפניו יתברך, כי חפץ הקב"ה בירידות לראות כיצד אוהבו ועובדו בשעת הירידה, ובעזר השי"ת גם תעמוד לו לזכות שתהא הירידה לצורך עליה.סי

את דברים אלו צריכים לזכור ולכתוב על לוח לבבנו שיש לנו מתנה טובה שנתן לנו השי"ת את ה'שירת הים' – ששירה היא הראה על הנפש, ויפיח כל אחד בביתו את אש

באמצע ריקודים בשמחת חתונה, כשיגש אליו חברו ויטפוח לו על השכם, לא יפריע אלא אדרבה יוסיף אחזה וריעות. כך גם בעבודת ה' לו יעשה הכל בשמחה של שמחה, וגם את הירידות והטפוחות על השכם שהקב"ה עושה לו אדרבה יוסיפו לו כח לעמוד איתן בשעת הנסיון, שהירידה היא לצורך עליה.

סד בספה"ק יושר דברי אמת ממשיל משל נאה על ענין המחשבות זרות שיש לאדם בעת התפילה אך הוא נכון לכל מילי דנסיונות, משל למה הדבר דומה לאדם יש לו בן נחמד בעל שכל גדול בתורה וחרף ונהנה מאד ממנו ורוצה להיות לו עוד יותר נחת ממנו ובא אצלו אורח א' למדן גדול ומבקש ממנו לתהות על קנקנו של תינוק זה ואורח זה מנסהו ומקשה לו ומבלבלו מן הפשוטה להעקימו כדי לנסותו והנער משיב לו על כל דבר ואינו מניח את עצמו להנצח ואביו יש לו נחת גדול מזה, וכשרואה האורח שאביו יש לו נחת גדול מזה הוא מוסיף לעקשו ולהעקימו ולהקשות לו ולהסירו מן דרך ההלכה כדי שלא ינוח את עצמו לנצח ויהיה לאביו תענוג גדול יותר. ובזה מביא בשם המגיד ממעזרטיש ז"ע שכך הוא ענין הנסיון, שהיצה"ר בא לאדם בעת שהוא עוסק בעבודת ה' וע"י שמתגבר ובכך למעשה פורק את קושיותיו ואת כלי מלחמתו יש לקב"ה נחת רוח גדולה ותענוג ממנו, וכשרואה זאת היצה"ר הוא מוסיף לבלבל את האדם אפילו בשעה שהוא עומד בתפילתו.

סה מרגלא בפומיה דהרה"ק רבי שלמה מבאבוב זצוק"ל שעל האנשים באמריקה הממהרים לצאת ולבוא בשערי פרנסה, ששומה עליהם לעצור מידי פעם ולהתבונן בשאלה מה תפקידי בעולם.

סו איתא תניא בשם ר' יהודה אומר, שבע נימין בכנור בזמן הזה, על שם שבע ביום הללתיך,

תכלית המכוון ביו"ט פסח אינו רק עצם ימי המועד, אלא כאשר יוצאים מקדושת החג ומרוממות קדושת הימים, וחוזרים לימי השנה הסדורים, לשם צריך להביא את כל ההארות והקניינים שקנינו בימי הפסח.

חנוכה שהם שמונה ימים, שהוא מעל הטבעי – א"כ ההשפעות של המספר הזה הוא עד אין סוף.

*

חסל סידור פסח כהלכתו. פס"ח ר"ת ח'סל ס'ידור פ'סח, כי

ולימות המשיח הן שמונה, שנאמר למנצח על השמינית. וכתב באבן עזרא שיש אומרים שכלי ניגון שיש לו שמונה יתרים או פיוט שיש לו ח' נעימות יש לו נועם יתירה, ולכן כתוב בנגינות על הנועם השמיני, ע"כ. ובספה"ק דברי ישראל האריך בביאור דבר זה והוא הולך סובב הפיוט בני בינה ימי שמונה קבעו שיר ורננים, שע"י שהיה בדרגת הבינה, ע"י ימי שמונה, ששמונה מורה על מידת הבינה שהיא מעל הז' מידות, ע"י כך קבעו שיר ורננים. ומביא מהמקובל האלקי הבעל משנת חסידים שכתב בספרו הון עשיר שהיות וחכמת הניגון והמוזיק"א חצובה עמודיה שבעה, שבנויה על שבעה מדרגות הקול, מנמוך לגבוה ומגבוה לנמוך, והיינו למשל שהולך ועולה במדרגות קול הנגינה מנמוך לגבוה אזי מאחת עד שבע הם קולות משניים דא מדא, כל קול שמגביה הוא מין אחר לגמרי, וכשבא לקול דרגא השמינית הגבוה מכולם הוא עצם וגוון חד עם הקול דרגא ראשונה הנמוכה מכולן שהתחיל בה, ואין הפרש ביניהם כלל, אלא שהם אקטאווע"ס חלוקים, זו אקטאווע"ע גבוהה וזו אקטאווע"ע נמוכה. ולכן למשל שני אנשים המנגנים נגינה אחת וזה תופס דרגא זו וחברו דרגא גבוה ממנו אזי הם סתרי אהדי ומבלבלים את אוזן השומעת וכו'. ועל זה אמר דוד המלך ע"ה 'למנצח על השמינית', שלעת"ל יהיה לנגינה מדרגה שמינית שנשמע בביהמ"ק שיבנה בב"א.

סז בספה"ק קדושת לוי כתב: והנה ידוע שעולם העונג נקרא מדה שמינית, כמו שכתוב בספר יצירה 'אין למעלה מעונג'. כי כן בינה 'אם הבנים' נקרא עולם העונג, ובינה נקרא 'למנצח על השמינית' - מדה השמינית, ונקראת 'אם הבנים שמחה', עכלה"ק.

סח כ"ק אדמו"ר האמרי חיים מיוזניץ זצ"ל פירש, שח'סל ס'ידור פ'סח ר"ת פסח, בא לומר שישתוקק תמיד לחג הקדוש אפילו אחרי שעברו. [ניודע שכל השנה כולה היה משתוקק מאוד ומדבר אודות חג הפסח, וכן בדברות קודשו כל ימי השנה היה מדבר בין העניינים על ההכנה לחג הפסח הקרב. מסופר שלאחר פטירתו באו להביא לכ"ק הבית הבית ישראל מגור זצ"ל את ספר אמרי חיים על מועדים, שאל 'וכי אמרי חיים עה"ת איננו על מועדים...?', וזע"א.]

